

Jaume de PUIG I OLIVER

EL PAGAMENT DELS INQUISIDORS A LA CORONA D'ARAGÓ
DURANT ELS SEGLES XIII I XIV

Introducció

En donar al públic el 1941 *Zur Vorgeschichte der spanischen Inquisition. Die Inquisition in Aragon, Katalonien und Valencia während des XIII. und XIV. Jahrhunderts*, Johannes Vincke anunciava la imminent publicació d'un seu article, que s'havia d'intitular *Die Besoldung der aragonischen Inquisitoren im 13. und 14. Jahrhundert*, en una miscel·lània en commemoració de sant Raimon de Penyafort a cura dels dominicans espanyols. La miscel·lània no havia pogut veure la llum anteriorment a causa de l'esclat de la guerra civil espanyola del 1936-1939; en el moment de l'aparició de *Zur Vorgeschichte* semblava que hom anava a reprendre aquella publicació, o almenys així ho va entendre Vincke¹. Però ni la miscel·lània no va sortir quan pensava Vincke, ni de l'article del benemèrit alemany no se'n sabé mai més².

Era lògic que un estudi documentat sobre el pagament dels inquisidors medievals a la Corona d'Aragó precedís *Zur Vorgeschichte*, obra rica gràcies als 150 documents de tema inquisitorial dels registres de Cancilleria de l'ACA, que abasten des de 1284 fins al 1402. Les conseqüències dels fets del 1936 pertorbaren l'ordre lògic de la investigació vinckean, però l'esperança de veure publicat el seu anterior estudi al mateix temps que *Zur Vorgeschichte*, el va moure a descarregar l'apèndix d'aquest llibre de molts documents de tipus econòmic. Amb tot, sigui perquè ho tingués pensat així des de l'inici, sigui per cautela davant els propòsits manifestats pels dominicans espanyols, sigui per a donar més completesa a l'obra, Vincke no es va estar d'inserir cinc pàgines sobre aquella matèria en la introducció de *Zur Vorgeschichte* i, entre els *Urkunden*, els regests dels documents d'índole econòmica que formaven el cos documental de l'article projectat, reservant la publicació de la integritat dels textos per a l'escrit que finalment mai no va aparèixer. Així, en *Zur Vorgeschichte* hom troba ara i adés referències a un treball totalment fantasma³.

1. *Zur Vorgeschichte*, 51.

2. No s'esmenta aquest treball en la bibliografia de Vincke publicada en *Homenaje a Johannes Vincke para el 11 de mayo de 1962*, vol. I, Madrid 1962-1963, 10-19.

3. Que el treball, però, existí i que no s'ha perdut – almenys del tot - ho ha confirmat recentment Claudia HEIMANN, *Nicolaus Eymerich (vor 1320-1399)*, "praedicator veridicus, inquisitor intrepidus, doctor egregius". *Leben und Werk eines Inquisitors*, (SpF 37), Münster, Aschedorff 2001, 40, nota 164, on diu que ha tingut coneixement dels documents no publicats indicats en *Zur Vorgeschichte*, gràcies a notícies sobre una part del "Nachlass" de Johannes Vincke posades a disposició de la càtedra d'Història Medieval i Ciències Històriques Auxiliars de la Universitat de Bayreuth.

Guiant-nos, doncs, per l'apèndix documental de *Zur Vorgeschichte*, hem transcrit tots els documents de l'ACA indicats, registats i fins i tot numerats per Vincke segons l'ordre que havien d'ostentar en l'apèndix de l'article afollat, amb la mateixa numeració esmentada per nosaltres en el lloc oportú. També hem recollit qualche document al qual Vincke al·ludeix en nota, i alguns, molt pocs, que hem cercat o trobat pel nostre compte, quan ens ha semblat adient d'afegir-los a la col·lecció de l'il·lustre tudesc. Els registres de Vincke han estat traduïts purament i simple, sense alterar-ne el tenor; els altres són de la nostra responsabilitat.

Dues raons ens han mogut a recuperar un treball que el seu autor, al capdavant, havia donat per mort. En primer lloc, i és la raó més pregonna, es completa la col·lecció documental de *Zur Vorgeschichte*, que encara avui és el text bàsic per a saber alguna cosa de la inquisició catalanoaragonesa medieval i que, si va quedar incompleta, no fou per voluntat de l'autor. En segon lloc, ha semblat oportú d'il·luminar amb un cert detall un aspecte de la vida del tribunal de la fe que és fonamental per a entendre'n d'altres: l'aspecte financer. Tanmateix Vincke el va tocar en unes pàgines que intentarem de resumir⁴, pàgines que han de venir a dir el mateix que l'autor hagués dit en l'article no publicat. Per la nostra banda, reprendrem el tema, convençuts com estem, a partir dels treballs de Vincke, que és necessari fer un gran esforç de comprensió de la Inquisició medieval catalanoaragonesa per a entendre millor la Inquisició espanyola moderna. Reconeixem que l'aportació és tothora parcial, perquè resta per a explorar una gran part del segle XV. A més, segurament hauria convingut d'investigar en la documentació del Mestre Racional i del Reial Patrimoni les entrades a l'erari públic provinents de les confiscacions inquisitorials durant el segle XIV, perquè sense conèixer el detall del flux d'aquest diner cap al fisc, amb els seus alts i baixos, el perfil històric de la inquisició medieval catalanoaragonesa quedarà imperfecte. Ara bé, la documentació de la sèrie de Cancelleria exhumada fins avui ha permès de comprendre algunes realitats, que Vincke va saber resumir molt exactament en *Zur Vorgeschichte*; i si és veritat que aquesta documentació pot ésser completada amb la d'altres sèries del mateix Arxiu, també ho és que la que avui finalment veu la llum i la que sens dubte serà aportada més endavant provinent d'altres arxius poden orientar la recerca del futur cap als aspectes que per ventura caldrà aclarir, i no són pas pocs. Comencem, doncs, exposant les conclusions a les quals arribava Vincke en *Zur Vorgeschichte* pel que fa a la financiació de la Inquisició per part de la monarquia catalanoaragonesa.

Els punts de vista de J. Vincke

La primera observació és relativa a la varietat de situacions a l'interior d'un mateix país, deguda a la diferència de necessitats que cada lloc i cada temps re-

4. *Zur Vorgeschichte*, 45-50.

clama de cobrir, a les possibilitats financeres en presència, i a la personalitat de cada inquisidor. L'administració pública, a més, canvia durant l'època medieval, en el sentit que es va desfeudalitzant i tendeix cap a formes d'organització centralitzades i controlades per la Corona. L'aparició dels ordes mendicants fou una revelació i un exemple a seguir, bo i fornint a l'Estat un estol de clergues – és a dir, de personal ben format – sense lligams amb les rèmores del feudalisme i de la noblesa, apte per a les noves i cada cop més extenses funcions que la monarquia cobejava d'assumir.

Pel que fa a la Inquisició, de Jaume I a Jaume II hi ha un camí considerable. Durant el regnat del Conqueridor, la Inquisició es financia mitjançant els béns confiscats als heretges convictees. Pere el Gran i Alfons II obliguen els oficials territorials a sufragar les despeses ordinàries dels inquisidors. Jaume el Just acaba assignant el sou de 100 lliures anyals a l'inquisidor, quantitat que es mantindrà durant tot el segle XIV. L'inquisidor del Regne de Mallorca té un sou de 93 lliures, igualment constants. El salari el paguen primer els oficials locals i al capdavant se centralitza en la principal oficina de pagaments del rei: la Tresoreria. El sou elevat de l'inquisidor, la freqüència de les condemnes per heretgia i els beneficis que s'obtenien de les sancions imposades als heretges fan pensar que el rei no esguardava gens la Inquisició com un afer deficitari. D'altra banda, a través del salari que paga el rei, l'inquisidor esdevé un oficial, un funcionari públic.

Com és fàcil de suposar, moltes circumstàncies externes van pertorbar el pagament pacífic dels inquisidors. Els reis anaven sempre curts de diners i havien d'afrontar grans despeses trampejant la situació com podien. Els inquisidors cobraven el sou amb endarreriments crònics i clamorosos, a voltes causats per una mala sintonia amb l'oficial que els havia de pagar, a vegades perquè el rei prenia a emprèstit dels seus propis funcionaris, extenent-los generosos reconeixements de deute reforçats amb tota mena de clàusules, tant reconfortants com il·lusòries.

En tot cas, el salari públic de l'inquisidor era una arma en mans del rei, que podia manejar al seu antull – per exemple, rebaixant o apujant de nou el sou de l'inquisidor, fent-lo ascendir o fent-lo baixar en l'escalafó de pagaments –, quan l'inquisidor actuava contra la reial voluntat. En un moment donat, del fet que paga l'inquisidor, Joan I farà derivar el seu dret de presentació del mateix, deixant al papa o a l'autoritat religiosa competent només el dret de confirmar el candidat. En una paraula, el rei deixava clar davant tothom que la Inquisició era un domini exclusiu de les seves competències.

Finalment, Vincke recordava que, a diferència dels altres països, on una i altra vegada el papa manava als bisbes que sufraguessin les despeses de la Inquisició, una tal cosa no s'esdevé mai a la Corona d'Aragó. En conseqüència, no tenia cap recança de dir que, fent-se càrrec de la financiació de la Inquisició i mantenint-la en l'esfera de competències de la Corona, els reis catalanoaragonesos feien créixer llur influència en el govern de l'Església, i que l'interès demostrat envers una institució eclesiàstica tan singular s'enfortí a mesura que passaren els anys, fins a rebre la seva forma acabada en la Inquisició espanyola dels reis Ferran II i Isabel I.

Un model financer en evolució

Els documents publicats o simplement regestats per J. Vincke en *Zur Vorgeschichte* permeten, doncs, d'establir aquesta primera conclusió: el reis es troben en la necessitat de posar al dia periòdicament les seves relacions amb la inquisició papal delegada, en la mesura que aquesta també va modificant la seva estructuració interna. Així ho fa Alfons II el 24 de juny del 1286, en un moment en què al reialme ja hi actuen dos inquisidors; Jaume II s'hi esmerçarà el 1292, en un document on es formula per primera vegada, que nosaltres sapiquem, la necessitat de justificar administrativament els pagaments fets als inquisidors; més endavant assignarà a l'inquisidor Guillem Costa⁵ 100 lliures (= 2000 sous) de salari per un any. Tornen a actualitzar relacions Alfons III el 1328, i Pere III el dia 1 de juny de 1345 a Perpinyà, en un document adreçat al mateix Guillem Costa. El pagament de les despeses inquisitorials s'estructura de forma cada cop més precisa, deixant de banda vacil·lacions anteriors⁶. Assignat el dit pagament als oficials territorials, és a dir, a les jurisdiccions menors de forma més aviat erràtica, indicant ara unes fonts financeres, adés unes altres, els inquisidors havien d'arrencar el seu salari de les mans d'uns oficials que mai no semblen ben disposats o específicament motivats per pagar, malgrat les declaracions genèriques dels monarques a favor del tribunal de la fe⁷. A més, els reis a vegades urgien els seus oficials amb requeriments que exhaurien llurs arques, i aleshores era impossible pagar, encara, els inquisidors.

El document al·ludit de Pere III té l'aire de voler posar ordre en un àmbit mal organitzat. Comença amb un llarg proemi retòric, on el rei fa memòria de l'actuació dels seus predecessors en defensa de la fe i de la protecció dispensada a la Inquisició, i es declara decidit a continuar-les. Després confirma el salari anual establert pel seu avi de 100 lliures barceloneses, que pagarà el procurador de la governació de Barcelona⁸. Finalment es detalla el procediment administratiu del pagament, que el procurador lliurant haurà de justificar davant el mestre racional.

D'aquesta pauta, el primer element va fer crisi molt depressa. Al cap de mig any el rei carrega la paga de l'inquisidor sobre les percepcions de l'aljama de Vilafranca⁹, i més tard prendrà altres disposicions que tindran la virtut d'intro-

5. Sobre Guillem Costa, cf. Adolfo ROBLES SIERRA, *Actas de los Capítulos provinciales de la provincia dominicana de Aragón correspondientes a los años 1302, 1303, 1304 y 1307*, dins «Escritos del Vedat» XX (1990), 242, 255, 276; *Actas... correspondientes a los años 1310, 1312, 1314 y 1321*, dins *ibid.*, XXI (1991), 111, 121, 128, 140, 149, 153.

6. Durant una llarga etapa (1284-1346), els reis fan pagar les despeses dels inquisidors a través dels oficials reials dels llocs on aquests actuen: Infra, docs. 1, 2; *Zur Vorgeschichte*, docs. 2, 12, 13, 19, 47, 52. Les fonts financeres són variables: *ib.*, docs 2, 8, 19.

7. *Zur Vorgeschichte*, docs. 12, 13.

8. Basant-se en les llistes de E. J. Hamilton, ha comparat el sou de l'inquisidor amb el d'un síndic municipal, un veguer i un notari judicial Claudia HEIMANN, *o. c.*, 31.

9. Infra, doc. 8.

duir un efecte de precarietat, gairebé d'improvització constant en el pagament dels inquisidors¹⁰. En canvi la quantia de l'assignació i l'obligació administrativa de justificar-la degudament davant les més altes instàncies comptables de la Cort es mantindran. Això pel que fa a la inquisició general d'Aragó, Catalunya i València. Als Comtats les coses van d'una altra manera.

Quan cobrar esdevé impossible

Per començar, els Comtats i Mallorca mantenen llur Inquisició privativa, com en el temps del regne separat. Pere III mai no aconseguirà suprimir aquesta pervivència eclesiàstica de l'efímer regne que ell va destruir. L'inquisidor d'aquelles contrades tindrà assignades 93 lliures anyals, per bé que els documents avui publicats més aviat porten a la convicció que l'inquisidor de l'ex-regne de Mallorca no cobrava mai: les reclamacions de fra Albert Just¹¹ i el via-crucis de fra Jaume Domènech darrere una paga quimèrica i encara darrere els molts diners que el rei li devia per altres conceptes demostren amb una colpidora eloqüència que els inquisidors no toquen ni un miserable sou, malgrat les reiterades ordres expresses del rei i les ordenacions financeres de la procuradoria dels Comtats, una i altra vegada reformades, una i altra vegada ineficaces a l'hora de pagar els inquisidors. Hom té la impressió que com més extensos, detallats i amenaçadors són els documents emanats de la Cancilleria i adreçats al procurador dels Comtats, més definitivament es van esvaïnt les minses possibilitats que tenen els inquisidors de cobrar. El cas de Jaume Domènech¹² és un escàndol, per no dir una riota.

Des de l'any 1356 fins al 1384, data de la seva mort, els registres de Cancelleria van documentant invariablement que Jaume Domènech no cobra¹³. El 1365 el deute puja a 6000 sous (= 300 lliures)¹⁴. Si alguna vegada cobra, hom li escatima encara una part del sou degut¹⁵. El 1380, en comptes de minvar, el deute naturalment ha crescut: ara són 8816 sous, que el rei intenta d'eixugar

10. Infra, docs. 13, 16, 27, 32.

11. Infra, docs. 10 i 11.

12. Ben documentat en A. RUBIÓ I LLUCH, *Documents per l'història de la cultura catalana medieval*, vol. I, 1908, XXXI, 202, 209, 301, 321, 322, 328, 329, 333, 336, 342; vol. II, 1921, XXXV, XXXVI, XXXVIII, XLIII, XLV, XLVI, LI, 147, 148, 275-276, 406. Cfr també T. KAEPPELI, *Cronache domenicane di Giacomo Domenech, O. P., in una raccolta miscellanea di Card. Niccolò Rossell*, dins «Archivum Fratrum Praedicatorum» 14 (1944) 5-42; Alberto COLL COSTA, *Escritores dominicos del Principado de Catalunya*, Barcelona 1965, 107-108; Laureano ROBLES CARCEDO, *Escritores Dominicos de la Corona de Aragón*, Salamanca 1972, 143.145; *Diccionari d'Història Eclesiàstica de Catalunya*, vol II, Barcelona 2000, 28, on s'indica com a data de la seva mort l'any 1348, per errata; Domènech morí a Saragossa l'any 1384.

13. *Zur Vorgeschichte*, doc. 59; infra, docs. 18, 28.

14. Infra, doc. 23.

15. Infra, doc. 25; *Zur Vorgeschichte*, doc. 73.

fent un joc de mans amb un violari que li havien de pagar els homes de Prada de Conflent¹⁶, però l'abundant correspondència amb la qual el rei mana després i torna a manar que el procurador reial als Comtats pagui a Jaume Domènech el que se li deu, més aviat convenç que com més reclamava el pobre dominicà menys cobrava¹⁷. D'altra banda, ja mort l'inquisidor Domènech, la carta que el rei adreça el 22 d'abril de 1384 al prohoms de Prada sobre el censal abans al·ludit, prohibint que hi deixin intervenir al procurador reial, és indicativa que el dit censal no fou mai pagat a Jaume Domènech¹⁸.

El regne de Mallorca i els comtats de Rosselló i Cerdanya havien estat reintegrats als estats patrimonials de la Corona d'Aragó per Pere III, arrabassant-los del seu titular Jaume III, cunyat i feudatari del rei d'Aragó, en una campanya jurídic-militar fulminant (1343-1344) i amb uns procediments fulletinescos on tot valia, començant per la traïció. Mancat de diner i d'homes, Pere III no vacil·là a proclamar una moratòria de deutes a favor de tots aquells que s'incorporessin a la seva host¹⁹. Ja s'entén que als deutors que anaven a fer la guerra se'ls ofería la possibilitat d'arrambar el que poguessin, amb la qual cosa no és pas gens difícil de pensar que quan l'exèrcit reial es llançà contra el Rosselló i la Cerdanya, la població no fou pas precisament estalviada d'exaccions i violències²⁰. Aquells foren anys de falta de gra; després vingueren les pandèmies; amb les falconades intermitents de la pesta començà un període de guerres (contra les Unions d'Aragó i València, contra l'endèmic estat de rebel·lió a Sardenya, contra Castella) particularment dramàtic. Les finances reials entraren en crisi permanent. Els inquisidors no foren pas les úniques víctimes d'aquest estat de coses. Només una ullada a les ordenacions finances dels anys 1351 i 1355²¹ és suficient per a comprendre que percebre aleshores en els Comtats drets i rendes que equilibrassin les despeses públiques era una pura il·lusió de l'esperit.

Tampoc no cal oblidar un altre aspecte. Jaume III de Mallorca, el rei destrotat i convertit despectivament per Pere III en "Jaume de Montpeller", era güelf i, com a tal, participà activament en la persecució de tots aquells espirituals que tingueren en Joan XXII un enemic acèrrim. Es coneix el procés contra Aimar

16. *Infra*, doc. 32.

17. *Infra*, docs. 34-37.

18. *Infra*, doc. 39; *Zur Vorgeschichte*, p. 116, nota 5

19. En el registre de lletres de l'ADG hi ha testimoniatges directes i indirectes de la mesura reial, que apliquen també a llurs sotmesos els altres nobles que l'acompanyen, com és ara Huguet de Cardona. També el bisbe, al capdavant, l'aplicà. La moratòria afectà igualment les aljames, i els jueus prou se'n queixaren. Cfr ADG. U 6, f. 97v, 100r, 111v, 156r, 157v-158r; U 7, f. 95v; U 8, f. 140v.

20. El 20 de juny del 1347, el bisbe de Girona mana al seu batlle d'Ullà que requereixi i segresti una custòdia d'argent que alguns homes d'Ullà van endur-se del Rosselló: ADG, U 11, f. 35v, 157r.

21. *Infra*, docs. 9, 11, 17.

de Mosset²², noble rossellonès, antic confident del rei de Mallorca, contra el qual declarà el mateix rei²³ i més tard el féu empresonar, amb d'altres personatges conspicus, a Ciutat de Mallorca. D'allí foren tots alliberats per Pere III el 1343, quan s'emparà de l'illa, i des d'aleshores Mosset fou un dels seus homes de confiança. El rei d'Aragó tenia, doncs, un "partit rossellonès", del qual formava part un beguí que havia estat processat com a tal; no seria d'esperar que els membres d'aquest partit, un cop trabucada la situació i instal·lats en llocs de govern, fossin especialment sensibles a la política de signe güelf i als requeriments dels inquisidors.

Confiscacions i penes pecuniàries imposades pels inquisidors

La documentació que coneixem és clara en un punt: l'erari públic assigna un sou als inquisidors i, encara que no cobrin, el principi no és mai posat en qüestió. Per la seva banda, els inquisidors proveeixen l'erari públic mitjançant els béns que es confisquen als convictees d'heretgia. Noresmenys al principi del segle XIV és perceptible la tendència dels tribunals de la fe a commutar la condemna amb la imposició de fortes penes pecuniàries²⁴. El 1312 Jaume II se'n queixa al vicari general del bisbe de Cartagena, pel perjudici evident que aquesta mesura causava al fisc reial²⁵. D'altra banda, els inquisidors actuen contra jueus i conversos²⁶, i no pas sempre amb miraments²⁷. Els reis posen tots els obstacles d'ordre teòric possibles a la intromissió dels inquisidors en qüestions interreligioses, i defensen a peu i a cavall les seves regalies sobre jueus i sarraïns²⁸. Com sigui, els diners provinents de les sentències contra jueus els cobrava el rei,

22. J. M. VIDAL, *Procès d'inquisition contre Adbemar de Mosset*, dins «Analecta Gallicana. Revue d'Histoire de l'Église de France», (1910) 555-589, 682-699, 711-724.

23. La declaració del rei es pot veure *ib.*, 711-717, i en Josep M^e POU I MARTÍ, *Visionarios, beguinos y fraticelos catalanes (siglos XIII-XV)*, Vich 1930, 184-189.

24. L'import d'aquestes penes se les quedava el tribunal de la fe per a les seves despeses, i només n'havia de donar compte a la Santa Seu: *Directorium inquisitorum*, ed. Pegna, Roma 1587, 648b-651b. Hem estudiat aquest punt a propòsit de l'actuació de l'inquisidor Nicolau Eimeric a València durant la segona meitat del segle XIV en *Nicolás Eymeric, un inquisidor discutido*, en premsa dins "Actas del simposium *The Role of Dominicans in the Medieval Inquisition*, Roma 23-25 Febrero 2002, en premsa.

25. *Zur Vorgeschichte*, docs. 10, 11.

26. *Zur Vorgeschichte*, docs. 9, 15, 16-18, 21-22, 31, 33, 36-37, 46-51, 54-56, 65, 97, 112, 118, 126, 129-130, 133-134, 140-141, 147.

27. *Infra*, docs. 4-5.

28. Nicolau Eimeric reivindicà el dret de la Inquisició a actuar contra els infidels – jueus i sarraïns – si obraven contra la fe cristiana: cf. Josep PERARNAU, *El "Tractatus brevis super iurisdictione inquisitorum contra infideles fidem catholicam agitates" de Nicolau Eimeric. Edició i estudi del text*, dins «ATCA» 1 (1982), 79-126. La tesi d'Eimeric fou impugnada a petició de part – segurament el rei – per un carmelita: cf. Jaume DE PUIG I OLIVER, *El "Tractatus de haeresi et de infidelium incredulitate et de borum criminum iudice" de Felip Ribot, O. Carm. Edició i estudi*, dins «ATCA» 1 (1982) 127-190.

i ja hem vist que aquest les utilitzava a vegades per a pagar el sou de l'inquisidor²⁹. Era una mesura de caire purament administratiu: el rei aplicava unes entrades determinades com a pagament d'unes determinades sortides. Ara bé, l'any 1354, sempre escàs de recursos, Pere III dóna a Nicolau Rossell l'autorització de percebre el seu sou d'inquisidor (les 100 lliures anyals) a partir de les entrades del tribunal de la fe³⁰. El document es guarda prou d'especificar si es tracta de diners provinents de confiscacions de béns d'heretges, de multes imposades a membres de les aljames o d'altres penes pecuniàries. El document deixa entendre amb diafanitat que l'inquisidor ho tenia molt negre si volia cobrar de l'erari públic, i que el seu sou havia de sortir de les entrades del tribunal. El 1366 la mateixa autorització és atorgada a Nicolau Eimeric, especificant aquest cop que sota el concepte d'entrades s'inclou la confiscació de béns de cristians o de sarraïns condemnats³¹.

La mesura, a més de constituir una reculada des del punt de vista de la tutela que el rei volia tenir sobre la Inquisició, era ambígua en ella mateixa: si d'una banda facilitava el cobrament d'uns diners que els inquisidors necessitaven per a dur a terme la seva funció, de l'altra portava el problema del finançament de les activitats inquisitorials a un terreny que els inquisidors ja savien que era motiu d'escàndol i descrèdit³². En el document atorgat el 1354 a Nicolau Rossell, el rei no precisa de quin tipus d'entrades es tracta. En l'atorgat a Nicolau Eimeric el 1366 s'esmenten nominalment les confiscacions, i es precisa que tant poden ésser de béns de cristians com de sarraïns. No es diu res a propòsit dels jueus.

La financiació vinculada a l'activitat del tribunal

En plena guerra contra Pere I de Castella, les dificultats financeres de la cort eren avantatjadament conegudes per tots aquells qui en depenien. Ara bé, en supeditar la percepció del sou dels inquisidors a les entrades per condemnes, el rei establia – ni que fos excepcionalment – un mecanisme perillós, perquè feia dependre la vida del tribunal de la fe de les víctimes d'aquest. Conscientment o no, el rei obligava el tribunal a funcionar per a mantenir-se. La situació creada era absurda per les nefastes conseqüències que podia tenir en la pràctica inquisitorial, bo i constituint una sortida des del punt de vista financer: si els inquisidors treballaven i podien, així, cobrar, el rei també s'endua la seva part de les confiscacions de béns dels heretges. Aquesta dada potser és més important del que pot semblar al primer cop d'ull.

En les seves declaracions escrites a favor de la Inquisició els monarques catalanoaragonesos subratllen una i altra vegada que els mou l'horror del crim herè-

29. *Infra*, docs. 8, 13, 14.

30. *Infra*, doc. 16.

31. *Infra*, doc. 27.

32. *Directorium*, 652b-653a.

tic i el zel perquè els seus súbdits no se'n contaminin. Si el tribunal de la fe no condemnava heretges o en condemnava molt pocs, volia dir que la societat era sana des del punt de vista de l'ortodòxia. En l'horitzó d'un interès social a l'esguard de la puresa de la fe, la poca, la mínima o la nul·la activitat inquisitorial havia d'ésser considerada un èxit per la societat³³. Els reis, és a dir, l'Estat, mantenien la Inquisició per a preservar la fe. L'interès de l'Estat raïa, doncs, justament en l'absència d'heretges, en la poca activitat del tribunal que havia de condemnar-los. Pagar els inquisidors a càrrec de l'erari públic no deixava d'ésser el que ara en diríem una inversió pública, en un domini considerat aleshores sensible. En fallar aquest mecanisme financer i en quedar lligada la subsistència material de la Inquisició a l'eficàcia condemnatòria i confiscadora del tribunal, l'Estat cedia clarament terreny a la iniciativa dels inquisidors. Dit d'una altra manera: infeudava el seu esbombat interès per la puresa de la fe als punts de vista que tinguessin els inquisidors sobre la dita puresa. Àdhuc en una perspectiva històrica de cristiandat medieval i de supeditació de l'Estat a l'Església en matèries tocants a la fe, la distinció entre l'Estat i l'Església no desapareix mai del tot, i en la documentació catalanoaragonesa coneguda fins ara relativa a la Inquisició, els reis mantenen punts de vista propis sobre aspectes del funcionament del tribunal o d'alguns dels seus titulars específics, que expressen lliurement a aquests, als seus provincials i al mateix papa³⁴. En tant que financiadors i col·laboradors de la Inquisició, creuen que tenen dret a fer les observacions que consideren oportunes en el marc de la política general de l'Estat. És a dir, hi ha la possibilitat d'un cert equilibri, que es trenca quan els interessos materials del rei el duen a perdre llibertat de maniobra a l'esguard del tribunal. Si el rei no paga i no posa cap inconvenient a cedir part de les seves regalies com a salari dels inquisidors, és evident que, sense dir-ho, estimula llur activitat, vinculant a la finalitat de preservar la puresa de la fe l'interès molt més immediat de la pròpia subsistència del tribunal. Finalment encara, s'obre del tot la porta perquè l'Estat esguardi la Inquisició com una possible font d'ingressos públics, i s'estableixi d'aquesta manera una primera i perillosa connivència estreta entre l'Estat i la Inquisició no ja en el terreny del principi finalista de la preservació de la puresa de la fe, sinó en el terreny molt més prosaic dels mitjans³⁵. Així la caça efectiva de l'heretge – objectiu del tribunal de la fe – guanya terreny com a senyal prioritari de la sanitat doctrinal de la societat, en detriment d'una concepció menys fraresca i més laica, que hauria pogut posar èmfasi justament en la moderació de les activitats del tribunal com a senyal d'una or-

33. Un eco vibrant d'aquest punt de vista social es percep clarament en la documentació valenciana que hem exhumat en l'estudi citat supra, nota 24, i infra, nota 35.

34. *Zur Vorgeschichte*, docs. 5, 6, 7, 9, 16, 18, 35, 36, 38, 60, 63-64, 66-67, 70, etc.

35. En *Nicolás Eymeric, un inquisidor discutido*, en premsa dins el volum citat a la nota 24, hem indicat documentació valenciana on hi ha indicis clars que Joan I hauria autoritzat Nicolau Eimeric en el tema de les "composicions" que l'inquisidor pactava amb els delats davant el seu tribunal; no cal ésser molt subtil per a entendre que el rei, el qual posteriorment lamentaria aquella autorització, devia exigir la part que li esqueia en aquell procediment.

todòxia correcta³⁶. Cal afegir que, si el rei cedia una part de la seva influència en les activitats inquisitorials, aquesta minva podia estimular els excessos de zel i el fanatisme de certs titulars de la Inquisició?

Inquisició i tensions polítiques

El llarg regnat del Cerimoniós presenta una característica que no ha pogut passar per alt als historiadors: no sempre els punts de vista del rei foren ben mirats pel Primogènit, tant en coses importants – els matrimonis del príncep – com en assumptes de poc gruix. Sense entrar en els detalls d'aquest fet històric, cal dir ara que la documentació exhumada sobre la Inquisició confirma una vegada més la diferència d'opinions entre el pare rei i el fill successor. Ja en *Zur Vorgeschichte* sobtava que les greus queixes exposades per Pere III al papa a propòsit de les activitats de Nicolau Eimeric tinguessin un contrapès quan el Primogènit demanava per ell al papa una promoció còngrua dins l'Església³⁷. El rei Cerimoniós no solament intentà per tots els mitjans lligar curt Eimeric, ans també algun dels seus col·laboradors, com és ara Pere Bagueny³⁸. No ha d'ésser considerat estrany, doncs, que el Primogènit s'interessés perquè el papa promogui Pere Bagueny al mestratge en teologia, mitjançant un procediment privilegiat³⁹. La diversitat de parers entre Pere III i el seu successor era patent a la Cúria Romana. Ho demostra el fet que Climent VII va intentar reduir l'animadversió del rei contra l'inquisidor Eimeric a través del Primogènit, encara que infructuosament, perquè el Cerimoniós era home de caràcter difícil quan tenia opinió formada⁴⁰. Cal comprendre també que, a l'ombra del seu pare, el Primogènit buscava de promocionar els seus homes i prenia posicions de cara als canvis que efectuarà un cop investit de la potestat reial. En la tensió establerta entre el rei i el Primogènit, la Inquisició és un dels aspectes que assenyalen la divergència d'opcions de l'un i l'altre, senyal indiscutible del pes que la singular institució marcava en la política eclesiàstica de la corona.

36. L'inquisidor Nicolau Eimeric és molt conscient que l'època de les grans defeccions herètiques ja ha passat. Segons confessa, en el seu temps hi ha pocs heretges impenitents, pocs relapses i encara menys relapses rics: *Directorium*, ed. c., 653a. Panorama magre si calia extreure'n rendes suficients.

37. *Zur Vorgeschichte*, docs. 63, 92, 96, 98, 100, 106, 107, 115, 117, 119-121.

38. *Ib.*, docs. 92, 107; *infra*, doc. 31.

39. *Infra*, doc. 33.

40. *Zur Vorgeschichte*, doc. 98.

A tall de conclusió

Poques observacions podríem afegir al conjunt documental que avui ha estat objecte d'atenció, estudi i complement d'edició. Voldríem insistir només en el punt que les finances de la inquisició catalanoaragonesa medieval, en la mesura que probablement puguin ésser ben rastrejades en els diversos fons de l'ACA, constitueixen un tema al qual valdria la pena de consagrar atenció en el futur. Mentre aquest sector guardi secrets, la resta de la documentació relativa a la Inquisició es prestarà a interpretacions inadequades i parcials. Si avui hem pogut posar en relleu que el problema de la financiació dels inquisidors tenia conseqüències en la pràctica inquisitorial, encara seria prematur voler arribar tot d'una a conclusions definitives.

El registre de l'inquisidor conservat en el ms. Nouv. Acq. Lat. 834, folis 2-16, de la BNP, donat a conèixer per Omont⁴¹ i publicat al seu torn per Vincke⁴², pot donar la impressió que el tribunal de la fe era certament molt actiu i que incoava molts processos; en canvi, en la mesura que no disposem encara de quadres indicatius de les entrades al fisc reial, provinents de les condemnes efectives d'heretges, i de les fluctuacions d'aquest diner, resta tothora molt incerta una avaluació del pes que la Inquisició tenia en les seves diverses etapes com a instrument recaptador i, per tant, com a objecte d'interès material per part de la corona. Exhumar aquestes dades i resseguir la història de les relacions entre el rei i la Inquisició durant el segle XV, amb el fenomen extraordinari de l'aparició d'una inquisició particular per a la ciutat i bisbat de Barcelona⁴³, més tard destruïda i absorbida en el projecte general d'Inquisició imposat pel rei Ferran II, és un capítol encara no escrit per ningú, a través del qual s'hauria de poder confirmar o infirmar la intuïció vinckean que la Inquisició hispànica moderna deu molts elements a la Inquisició medieval privativa de la Corona d'Aragó, i que, en certa manera, l'una continua l'altra.

Tampoc no és anodina la dada que l'exploració d'alguns arxius eclesiàstics pot ésser encara reditícia en matèria d'informacions sobre la Inquisició medieval, i no solament per a comprendre el paper decisiu que el bisbe no deixa mai de tenir al costat de l'inquisidor delegat. L'obra de Vincke, centrada en documentació civil, oferia un mètode d'aproximació interessant per a comprendre aspectes d'una institució que hom acostumava a estudiar només a base de documentació eclesiàstica, específicament inquisitorial o papal. La documentació episcopal, quan s'ha conservat, permet una aproximació rica d'aspectes sobre el que se'n podria dir la "pastoral" dels heretges, i a nivell local és indispensable

41. Cf. H. OMONT, *Mémorial de l'inquisiteur d'Aragon à la fin du XIVe siècle*, dins «Bibliothèque de l'École des Chartes» LXVI (1905) 261-268.

42. *Zur Vorgeschichte*, 162-182.

43. Cf. Francesch CARRERAS Y CANDI, *L'inquisició barcelonina, substituïda per l'inquisició castellana*, dins «Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans» III (1909-1910) 130-177, amb documentació.

per a completar informacions⁴⁴. A més, un altre camp d'exploració interessant són els arxius municipals, i no solament els de les grans ciutats, que ja han donat alguns fruits. Per això, almenys als dominis de la Corona catalanoaragonesa i durant l'època medieval, creiem que la Inquisició no podrà ésser investigada amb veritable profit sense tenir en compte el triangle format pel personal professional del tribunal, la política del rei i les ciutats, i la personalitat dels bisbes, dada emergent, però no pas menys essencial, en la panoràmica d'aquests estudis. I ara, havent ja desbordat l'àmbit del nostre tema, cal esperar les investigacions que en el futur en justificaran, en tot cas, la represa.

Críteris de transcripció

S'ha procurat de preservar la integritat i les particularitats de les grafies originals. Afegim entre claudàtors els caràcters que falten en l'original, sigui per accident de còpia, sigui per mal estat del suport, quan han pogut ésser suplerts sense dificultat. Quan la lectura s'ha perdut del tot, s'indica mitjançant punts suspensius dintre claudàtors. S'han desfet les abreviacions, han estat separats els mots aglutinats i han estat units els qui es presentaven separats. En els textos en català, ha calgut recórrer al punt volat quan el copista medieval aglutina mots elidint-ne elements, igualment com en el cas dels articles i pronoms aglutinats a mots que avui la norma ortogràfica no permetria d'unir als dits articles i pronoms mitjançant apòstrof. En tots els altres casos s'ha emprat l'apòstrof i la puntuació d'acord amb la normativa vigent. L'ús de majúscules i minúscules també ha estat unificat i normalitzat. Per tal de facilitar la lectura al possible lector no especialitzat en documentació medieval, els documents són presentats dividint-los tipogràficament en les seves tres parts essencials: el protocol inicial, el cos del document i l'escatocol.

44. En un estudi nostre recent, on presentàvem setanta documents de tema inquisitorial de l'Arxiu Diocesà de Girona del període 1335-1395, apareixien molts noms d'inculpats d'heretgia no recollits en el registre publicat per Vincke. Cf. Jaume DE PUIG I OLIVER, *Documents relatius a la Inquisició del "Registrum Litterarum" de l'Arxiu Diocesà de Girona (s.XIV)*, dins "ATCA" 17 (1998) 381-462. En aquest moment podem informar que, si Déu vol, hi haurà ulteriors ampliacions de la nòmina.

APÈNDIX DOCUMENTAL

1

1284 gener 3. Barcelona

ACA, Canc., Reg. 46, f. 141r

Pere II mana als seus oficials que executin les indicacions dels inquisidors fra Guillem de Calonge i fra Pere de Banyeres, i que paguin llurs despeses.

VINCKE, n. 1.

Vicariis baiulis iusticiis et omnibus aliis officialibus nostris uel locum nostrum tam apud Gerundam et Barchinonam quam in aliis locis ubique [...] tenentibus, salutem et gratiam.

Mandamus vobis quatenus fratri G. de Calonico et fratri P. de Bagnariis, de ordine fratrum predicatorum, inquisitoribus heretice prauitatis in toto dominio [...] uestro prouideatis in eorum expensis et etiam soluatis omnes expensas quas ipsi pro dicta inquisitione fecerint, tam in equitaturis quam in aliis, prout ipsi uobis dicent. Et [...] mini quidquid ipsi uobis occasione dicte inquisitionis ex parte nostra duxerint seu mandauerint exequendum quotienscumque ab eis uel ab altero eorum fueritis requisiti. Nos enim negocium fidei pro quo ipsi laborant omni occasione remota ex corde promouere intendimus et iuuare.

Datum Barchinone tertio nonas Januarii.

Fuit duplicata.

2

1298 maig 26. Barcelona

ACA, CRD Jaume II, n. 490

Jaume II mana al batlle reial Bernat de Montpabó que doni 500 sous barcelonesos a l'inquisidor fra Bernat Pelegrí dels ingressos de la reina-mare Constança a les Muntanyes de Prades, on l'inquisidor pensa exercir el seu ofici.

VINCKE, n. 2.

Jacobus Dei gratia rex Aragonum, Maioricarum, Valencie et Murcie comesque Barchinone ac sancte Romane ecclesie vexillarius ammiratus et capitaneus generalis, dilecto consiliario suo Bernardo de Monte Pauone baiulo Montan[earum] de Pratis, salutem et dilectionem.

Cum religiosus et discretus frater Bernardus Peregrini, de ordine predicatorum, ad inquirendum contra hereticos a sede apostolica deputatus, pro ipsius [prose]quione negocii ad Montaneas de Pratis accedere intendat ad presens et negocium huiusmodi non possit per eum absque expensis aliquatenus expediri, et nostra intersit crimen huiusmodi fidei catholice contrarium, que bonorum nostrorum omnium verum fundamentum existit, sine qua placere Deo non possumus, de partibus nostri domini e[...e]xp[er]iari, ideo ne pro defectu expensarum prosequio tam necessari et vrgentis negocii valeat impediri, quingentos sol. barchinonenses de redditibus dictarum Montanearum dicto fratri Bernardo inquisitori prefato de redditibus et prouentibus b[onorum] nostrorum Montanearum predictarum, qui per dominam [matrem] nostram carissimam seu Petrum Marini familiarem suum pro ipsa [ve]l per [qu]emcumque alium ex causa emp[er]ionis v[...] recipiuntur ibidem, dicto fratri Bernardo prouidimus exsoluendos.

Quapropter vobis dicimus et mandamus quatenus, visis presentibus, de redditibus et prouentibus supradictis faciatis dari et solui dicto fratri Bernardo quingentos sol. supradictos, compellendo ad eorum solutionem prefatum Petrum Marini, per quem predictos quingentos sol. per alias litter[as] nostras inquisitori predicto solui mandauimus, necnon et Bernardum de Sebrano, qui redditus et prouentus ipsos emisse dicitur [et] quoscu[m]que alios dictorum reddituum et prouentuum receptores ad soluendum quingentos sol. supradictos. Nos enim per presentes mandamus dicto Bernardo de Sebrano quod dictos quingentos solidos soluat inquisitori predicto, et dicto Petro Marini quod ipsos quingentos solidos in suo computo recipiat et admittat.

Predicta inquam mandamus fieri et compleri sicut superius est expressum, non obstantibus [a]liquis ordinationibus seu assignacionibus per prefatam dominam reginam vel nos factis de redditibus et prouentibus supradictis, cum negocium predictum quod pro defensione fidei nostre instituitur sit quibuscumque aliis preferendum. Taliter predictos vos habentes quod mandatum nostrum predictum, omni mora postposita, cum ex mora possit imminere periculum, ducatur totaliter ad effectum.

Datum Barchinone, VII Kal. junii anno Domini Millesimo CC^o XC^o octauo.

3

1322 febrer 14. Tortosa

ACA, Canc., Reg. 283, f. 74v

Jaume II a Bernat de Puigcercós, inquisidor. Ha amenaçat Francesc Alegre, col·lector del terç a la cúria del veguer de Barcelona, amb excomunió, si no li lliura 400 sous del producte de la dècima del terç, mesura que afectaria injuriosament Ramon Fiveller, ciutadà de Barcelona. Desistèxi d'exigir-li-ho, perquè podrà cobrar-ho en altra instància.

VINCKE, n. 5.

Inclito ac religioso viro fratri Bernardo de Podio Cercoso inquisitori heretice prauitatis in regnis et terris nostris et iudici in negocio fidei a sede apostolica delegato, etc.

Significatum est nobis pro parte R. Fiuellerii, cuius Barchinone, quod uos, pretextu mandati per litteras nostras facti officialibus nostris ut uobis in expensis dictarum in-

quisicionum debeant prouidere, requisuistis nouiter per litteram uestram Ffranciscum Alegre, collectorem terciorum curie vicarii Barchinone vel eius locum tenentem, vt de decimis dictorum terciorum prouideat uobis de quantitate CCC[C] solidorum Barchin. uobis necessaria pro expensis inquisitionum predictarum, alias lapsis decem diebus per uos ad hec sub prefixis (?) denunciaretis ipsum Ffranciscum et faceretis nuntiari excommunicationis sententia innodatum, tanquam illum qui indirecte impedit inquisitionis processum habendum contra inculpato de dicta heretica prauitate, quem impedientem constat ipso facto excommunicationis sententiam incurrisse, ut in dicta littera uestra laciis continetur. Quam quidem requisicionem dictus R. Fiuellerii conspicit in eius preiudicium et iniuriam fieri, qui peccuniam et iura dictorum terciorum recipit ac debet recipere ex nostra concessione ratione uiolarii per nos ei concessi cum carta et litteris nostris, ut in eis, quas videre poteritis, plenius continetur [...], cum dictus R. Fiuellerii sub dicta forma teneat et recipiat dictum suum uiolarium in dictis iuribus terciorum, nec sine ipsius iniuria in ipsis iuribus aliquid tangi possit per modum per vos cum predicta uestra littera requisitum, precipue cum ratione dicti mandati nostri concessiones et perceptiones uiolariorum cessare non debeant, set (*sic*) ad alios reditus et iura nostra in quibus assignationes facte sunt mandatum nostrum huiusmodi se extendat, ex quibus solui debent dicte expense, ipsis assignationibus cessantibus sub quibus uiolaria comprehendi non debent.

Idcirco uobis hec significantes volumus et mandamus quatenus a predicta requisitione desistatis neque dictum R. impediatis super dicti uiolarii sui perceptione, quoniam in aliis nostris redditibus seu iuribus potestis solucionem dictarum expensarum, non obstantibus assignationibus nec obstante etiam prouisione domus nostre, petere et habere, prout in carta nostra quam inde habetis seriusius continetur.

Datum Dertuse, XVI° kalendas marcii anno Domini M^o CCC^o vicesimo primo.

Can[cellarius].

4

1325 juny 18. Daroca

ACA, Canc., Reg. 186, f. 103v-104r

Jaume II a Bernat de Puigcerçós i Sanç de Torralba, inquisidors. L'infant Pere d'Aragó va requerir-los perquè en els processos dels inquisidors contra juens fos observada la declaració ad hoc de Bonifaci VIII. L'apliquin ara en els processos que fan contra l'aljama de Calataiub.

Jacobus etc, dilectis ac religiosis fratri Bernardo de Podio Cercoso inquisitori heretice prauitatis necnon fratri Sancio de Torralba gerenti vices in Aragonia inquisitoris predicti, salutem etc.

Pridie venerabili in Christo patri Tirasonensi episcopo ac uobis dicto vices gerenti per nostram litteram datam Valencie VIII° idus marcii anno domini M^o CCC^o XX° quarto nos recolimus scripsisse quod cum inclitus infans Petrus natus noster karissimus ac Rippacurcie comes, dum pro inclito infante Alfonso karissimo primogenito et generali procuratore nostro eodem officio fungebatur, vos requisuisset per suas litte-

ras et rogasset ut in inquisitionibus et processibus faciendis per uos aduersus iudeos ipsos declaracionem olim editam per sanctissimum dominum Bonifacium felicis recordacionis summum pontificem deberetis obseruare eisdem, cuius declaracionis tenor in dicta nostra littera, ut premititur, dicto episcopo et uobis dicto vices gerenti missa erat insertus, et quod vos eandem declaracionem renuistis atque renuistis obseruare eisdem.

Sane, cum declaracionem eandem tanquam rationabilem atque iustam et a canonum conditorem prolatam in iudeis nostri domini, cum causa et ratio declaracionis ipsius ad ceteros pariter se extendat et ex causis similibus idem effectus aut similis subsequatur, dictique iudei non inpotentes dumtaxat, sed pauperes dici possint, vos deceat obseruare, ideo attente dictum Episcopum et vos dictum vices gerentem requisuimus et rogauimus per dictam nostram litteram quatenus iudeis aljame Calataiubii in inquisitionibus et processibus uestris eandem declaracionem seruaretis et faceretis inuiolabiliter obseruari; vos dictus vices gerens, asserendo quod nisi ostenderetur uobis per iudeos ipsos originale priuilegium, idem iudeis predictis renuistis obseruare, licet uobis de eodem translatum publicum et auttenticum ostendatur; ideo de uobis per plurimum admirantes, cum translata publicum et auttenticum eundem effectum habeat quam originale habet, vos iterum attente requirimus et rogamus quatenus idem priuilegium dictis iudeis obseruetis et obseruari inuiolabiliter faciatis iuxta eius seriem et tenorem ac dicto transumpto publico et auttenthico fidem plenariam habeatis, necnon detis aut dari faciatis eisdem aut alteri eorum petenti ordinariam copiam deposicionum casuum omnium receptorum aut recipiendorum contra dictos iudeos aut aliquem eorumdem, nomina christianorum in deposicione cuiuslibet specialiter declarando ac etiam nominando, cum non sit uerisimile nec credendum quod christiani metu iudeorum supprimant seu taceant ueritatem, et quod contra dictam declaracionem iudei ipsi non capiantur indebite uel grauentur.

Datum Daroce, XIII° kalendis iulii anno Domini M^o CCC^o XX° quinto.

Vic[ecancellarius].

5

1325 juliol 23. Tarassona

ACA, Canc., Reg. 186, f. 189r-v

Al justícia de Calataiub. El notari donat pel rei i pel consell municipal al prior i lloctinent d'inquisidor dominicà de Daroca exigeix salaris excessius als jueus en els processos de fe: el faci moderar en les seves pretensions.

Jacobus etc., ffideli suo iusticie Calataiubii uel eius locum tenenti, salutem etc.

Ex parte aljame iudeorum Calataiubii fuit expositum coram nobis quod quidam notarius dicte ville qui per nos et concilium ville eiusdem fuit assignatus priori domus fratrum predicatorum Calataiubii, tenenti locum inquisitoris heretice prauitatis, exhibet et recipit ab ea et quibusdam aliis pro scripturis quas conficit plus quam exhibere et recipere debeat pro eisdem, et plus quam in curia vestri iusticiatus recipiatur pro consi-

milibus scripturis; et quamquam de hoc aljama predicta querimoniam exposuerit priori predicto, ipse prior respondit dicte aljame quod notarius predictus est laycus et nullam habet super officio ipsius correccionem. Vnde fuit nobis humiliter supplicatum in premissis per nos dicte aljame et aliis scripturas habentibus in posse dicti notarii de opportuno remedio prouideri.

Quare, supplicacione ipsa admissa, vobis dicimus et mandamus quatenus notarium predictum faciatis esse contentum moderato salario pro scripturis confectis et confiendis per eum in negociis dicte aljame et singularium || eiusdem, quorum scripturas ipsum notarium conficere oportebit in presentia tenentis locum inquisitoris predicti.

Datum Tirasone, X^o kalendas augusti anno Domini M^o CCC^o XX° quinto.

G. Augerii pro iusta.

6

1328 novembre 1. Barcelona

ACA, Canc., Reg. 492, f. 274v

El rei Alfons III ordena pagar a fra Guillem Costa, O. P., 2400 sous barcelonesos, per a sufragar les despeses de la seva ambaixada a Sicília.

Alfonsus etc.

Quia vos, fidelis scriptor noster Bernardus de Petra, administrator generalis reddituum et iurium nostrorum de decimis penes vos existentibus ratione officii amministrationis predicte, dedistis et tradidistis de mandato nostro et voluntate fratri Guillemo Costa, inquisitori heretice prauitatis, qui pro aliquibus nostris negociis iuit apud Ciciliam, duos mille et quadringentos solidos barchin.; item soluistis et tradidistis de mandato nostro et voluntate venerabili episcopo barchinonensi et capitulo sedis eiusdem pro aliquibus jocalibus que ab illustrissimo domino^a Jacobo bone memorie rege Aragonum genitori nostro obligata tenebat, quinquaginta mille solidos barchin.,

ideo soluciones ipsas gratas et firmas habentes easque etiam acceptantes mandamus per presentes magistro rationali curie nostre vel cuicumque alii a vobis comptum audituro, quatenus vobis restituente ei presentem cum apochisolucionum per vos factarum dictis personis de quantitibus premissis, soluciones ipsas tempore vestri racionarii in vestro compoto recipiat et admittat.

Datum Barchinone, kalendis nouembris anno Domini M^o CCC^o XX° VIII°.

B. de Podio mandato regis facto per thesaurarium.

^a *interlin*

1345 juny 1. Perpinyà

ACA, Canc., Reg. 1308, f. 195r-196r

Pere III consigna a l'inquisidor fra Guillem Costa, O. P., 100 lliures barceloneses, que li seran fetes efectives pel governador reial de Barcelona en tres pagues.

VINCKE, n. 6.

Nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum, etc.

Laudabilia gesta progenitorum nostorum, qui claritate deuocionis velut fidei feruidi catholice çelatores ad deffendendam ac dilatandam eandem et inde extirpandum rubiginem heresis pestifere prauitatis, personarum et rerum dispendio non prospecto, semper lapsis impetibus intenderunt, exemplum prebuerunt clarissimum ut ad indempnitatem voluntatis in hiis tamquam a fonte riuuli descendamus.

S[an]e cogitantes qualiter illustres predecessores nostri, ut terre eorum comisse gubernaculo a ta[m] horribili macula preseruarentur et ab eius contagio alii condicio[nis] simplicis qui alias vitam iustam et rectam ducunt si i[...] crinum (?) concernerent, macula huiusmodi maculatos non valer[ent] aliquatenus inquinari, quodque inquisitores ad indaginem astricti heresis qui a[lias] forsan d[efec]tu necessariorum sumptuum nequirent ad vestigium prehabitu[m] laborare prof[ect]o ad partes declinarent varias, pro predictis sollicitè inquirendi [ff]acientes [u]bique [ex]pensas [uo]bis necessarias ministrari st[ud]uerunt, inter alia quod || f. 195v|| quo[cien]sc[u]mque inquisitores discurrerent per terras [nostra]s pro inquisi[cio]nis negocio [.....] sui officiales quicumque haberent et tenerentur ip[s]is ad [e]orum requi[sic]ionem se et suis equitaturis et nuntiis sumptus necessarios ministrare.

[Propter]ea, quia uos f[ide]lis noster religiosus frater Guillemus Costa, qui uestris puritate m[en]tis et constantia fidei catolice et aliis certis speciosis titulis estis in terris nostris et n[on]dum va[le]ns et [.....] ad inquisitionis officium [pre] ceteris inst[itue]re vtilio[re]m, u[nde] asseritis consignationem infrascriptam quam a nostris officialibus sumptuum necessariorum ministracione prehabitam petere et habere,

idcirco volentes votis uestris satisfacere in predictis loco et in compensacione sumptuum uobis et uestris familie et equitaturis necessariis damus uobis cum presenti anuatim quamdiu dictum inquisitionis tenebitis officium centum libras Barchin., quas recipiendas a nostro procuratore Gubernacionis Barchin. annis singulis, ut prefertur, per nos tamen tercias presentis serie assignamus.

Mandantes eadem sic dicto nostro procuratori qui nunc es[t] ve]l alio tempore fuerit quod uobis vel cui uolueritis loco uestri anuatim quamdiu in dicte inquisitionis officio preeritis dictas centum libras soluat et tribuat, non obstantibus quibusuis aliis ordinationibus factis in contrarium per tercias supradictas. Recipiendo in s[ol]u[c]ione qualibet a uobis de soluto apocham, in qua presentis series effectualiter inseratur. N[os] enim per hanc dilecto nostro magistro rationali seu cuicumque alteri a dicto procuratore compositum audituro damus expressius in mandatis ut, ipso sibi tradente de soluto apochas, quidquid dicta ratione soluerat in nostris compositis admittere non recuset.

In cuius rei testimonium presentem uobis iussimus nostro sigillo appendicio comunitam.

Datum Perpiniani, kalendis iunii anno Domini M CCC XL quinto.

8

1346 gener 17. Barcelona

ACA, Canc., Reg. 1308, f. 195r-196r

Pere III completa la disposició anterior sobre l'assignació de 100 lliures anyals a l'inquisidor Guillem Costa, afegint que seran pagades amb preferència dels impostos dels jueus de Vilafranca en comptes d'anar a càrrec del governador reial de Barcelona.

VINCKE, n. 7.

Nos Petrus etc.

Attendentes uobis religioso fratri Guillemo Costa, de ordine predicatorum, inquisitori heretice prauitatis, [c]um carta nostra sigillo appendicio comunita concessisse centum libras barchin. in compensacione [sum]ptuum vobis et uestre familie et equitaturis necessariorum soluendas uobis racione uestri officii per nostrum procuratorem in gubernacione Barchinone per tres tercias anuatim, prout hec et alia continentur in dicta carta, cuius tenor ex integro sequitur sub hiis uerbis: [*segueix la lletra anterior*].

Et nouiter a nobis pecieritis humi[liter] supplicando quod dictas centum libras recipiendas per uos racione predicta dignaremur uobis assignare super subsidio siue questia quam seu quod iudei Villefranche Penitentis nobis faciunt seu facient in futurum, ideo dicte supplicationi vestre volentes anuere in hac parte, habito primitus super hoc consensu nunciorum secretariorum aljame predicte qui nunc in nostra curia sunt, presentes uobis concedendum ducimus cum presenti quod quantitatem dictarum centum librarum valeatis recipere et habere a questia seu subsidio nobis faciendo per iudeos aljame dictorum iudeorum Villefranche eciam per duas soluciones, sicut dicti iudei illas tenentur facere, vnam videlicet in mense madii et aliam per totum mensem septembris proxime subsequentem, hocque uobis concedimus quamdiu teneritis dictum officium et nostre placuerit uolun[tati].

Restituta igitur dicta carta uobis concessa nostre Cancellarie quamque quod cautela Curi[ae] facimus lacari, auditis secretariis aljame predicte, per soluciones predictas uobis [ve]l [c]ui uolueritis respondeant anuatim, non obstante concessione quacumque ipsis secretariis in contrarium per nos facta. Quoniam d[e] consensu dictorum nunciorum aljame predicte dispensamus de [c]er[ta] scie[n]cia ad predicta. Insuper volumus et iubemus nostram concessionem per nos factam ip[s]is secretariis in suo robore du[rare]. V[obi]s uero mandamus prefato Petro Costa [quod] iurium et reddituum nostrorum in dicta gubernacione Barchinone qui nunc est uel tempore fuerit, et [...] a collectore dicti subsidii siue peyte ac questie supradicto quod quantitatem quam v[obi]s dicti secretarii soluerint pro predictis ipsis secretariis solutionem pro rata accipiant et admittant, ipsis [restituen]tibus sibi apocham de soluto in qua presentis [series] sit inserta. P[ro]hibentes de certa scientia ipsis [procu]ratori et collectori ne aliquid [...] secretariis seu iudeis pro subsidio siue questia supradicta quam [...] bunt nobis [...] petant seu exigant, donec in predictis solutionibus dictarum centum librarum habueritis complementum.

Retinemus insuper uobis dicto fratri Guillemo Costa quod, si aliqua causa huiusmodi nostrum beneplacitum reuocetur, aut alias a dictis secretariis non possetis habere dictas centum libras ut predicatur anuatim, quod possitis habere regressum ad dictum nostrum procuratorem in dicta gubernacione Barchinone. Cui nunc ut tunc et viceuer-

sa in causa predicta tenor[e] p[resenti]s dicimus et mandamus expresse quod uobis de dictis centum libris inpendere teneatur per supradictas t[re]s tercias iuxta dicte carte nostre primitus uobis concesse et ipso nostro procuratori directe continentiam et tenorem. Nam in causa huiusmodi dictam cartam uolumus in suo robore permanere ac si predictam ass[i]gna[tionem] uobis non fecissemus supra questia siue subsidio supradictis.

In cuius rei testimonium present[e]m cartam uobis fieri et sigillo nostro pendenti iussimus comuniri.

Datum Barchinone, XV kalendas februaryi anno Domini M CCC XL quinto. H. Cancell.

Jo. Taularii mandato regis facto per Cancellarium.

9

1351 març 12. Perpinyà

ACA, Canc., Reg. 1326, f. 89v

Pere III als procuradors dels drets i rèdits reials als comtats de Rosselló i Cerdanya. Es precisa l'ordre de prelación dels pagaments que han d'efectuar i, en defecte de diner, l'ordre de prelación d'a qui no s'ha de pagar.

Petrus Dei gratia rex Aragonum etc., ffidelibus nostris procuratoribus reddituum et iurium nostrorum Rossilionis et Ceritanie presentibus et qui pro tempore ipsi pree-runt officio, salutem et gratiam.

Ne vobis de cetero in solucionibus faciendis per uos de peccunia que est vel erit penes vos ratione dicti vobis comissi officii nostre voluntatis propositum sit occultum et alias super inde pretendere ignorantiam nequeatis, in eis gradum et ordinem subsequentes uolumus per uos amodo^a obseruari.

Mandamus igitur uobis quod ante omnia retinencias seu salaria castrorum consistentium intra procuracionem iam dictam in frontaria tantum Francie exsoluatis. Et postea secundario aliorum que in frontaria non consistunt. Et tercio subsequenter salaria officiorum videlicet Gubernatoris et eius assessoris, et si qui alii sint quibus^b sint^b per nos iuxta ordinationem nostram salaria exsoluenda intra procuracionem ipsam degencium. Et postmodum quarto perpetuaia clericorum. Et quinto assignaciones violariorum quarumquibet personarum. Sexto assignaciones mutuorum nobis factorum quauis ratione seu causa. Septimo assignaciones factas vel faciendas de debitis^c que pro quitatione curie debeantur. Octauo et vltimo assignaciones factas vel faciendas de^d peccuniis de gratia per nos datis.

Declaramus tamen quod vbi vobis peccunia non sufficeret ad predicta omnia exsoluenda, uolumus et ex^e certa scientia statuimus et ordinamus quod deffectus ipsius peccunie ex toto cadat super octauo gradu. Et si adhuc non sufficiat ipsa peccunia, cadat etiam super septimo toto. Et si adhuc non sufficiat vobis ipsa peccunia, cadat deffectus ex toto super sexto gradu. Et sic per eundem modum fiat et ordinetur in omnibus gradibus, de gradu in gradum vsque ad primum veniendo, ita quod prioritas cuiuslibet

gradus secundum ordinem presentis nostre sanctionis in solutionibus faciendis ex toto in gradu quolibet obseruetur. Et in quolibet gradu volumus priorem tempore^f pociorem iure^g quantum ad nominatos in ipso gradu tantummodo et contentos, vobis tenore presencium inibentes quod ad soluendum alicui aliquid procedere nequeatis, nisi seruando gradum et ordinem ac modum superius singulariter predistinctos.

Et si contrarium in aliquo temptaueritis, mandamus tenore presencium ad cautelam magistro rationali curie nostre vel alii inde a uobis compotum audituro quod ea recipere in nostro compoto non presumat nisi in contrarium faciendi[s] esset insertus tenor huiusmodi carte nostre, quam sigillo nostro pendenti iussimus communiri.

Datum Perpiniani, XII^a die marcii, anno a natiuitate Domini M CCC^o L^o primo.

^a seq obsera cancell ^b interlin ^c seq per cancell ^d seq debitis que pro quitatione curie debeantur cancell ^e seq certam cancell ^f corr pro temporis ^g corr pro iuris

10

1351 juny 2. Barcelona

ACA, Canc., Reg. 1320, f. 27r

Pere III mana al seu procurador al Rosselló i a la Cerdanya de lliurar la paga anyal ordinària a fra Albert Just, acabat de nomenar inquisidor de Mallorca, Rosselló i Cerdanya.

VINCKE, n. 8.

Petrus Dei gratia rex Aragonum etc., ffideli nostro procuratori reddituum et iurium regionum Comitatum Rossilionis et Ceritanie predictorum, salutem et gratiam.

Dicimus et mandamus vobis districte quatenus de quacumque peccunia procuracionis iamdicte que est vel erit penes vos pensionem preteritis inquisitoribus heretice prauitatis^a regni Maioricarum ac Comitatum Rossilionis et Ceritanie ordinis predicatorum pro expensis et sumptibus inquisicionis eiusdem hactenus dari annis singulis consuetam tribuatis et soluatis religioso fratri Alberto Iusti, dictorum regni et comitatum inquisitori nouiter ordinato uel cui voluerit loco sui, taliter ne mora solutionis pensionis predicte contingat negocia catolice fidei modo aliquo impediri vel alias retardari, de solutionibus apocham recepturus in qua de presenti specialis mencio habeatur. Nos enim cum presenti mandamus cuicumque et vobis compotum audituro quod, vobis sibi restituyente apocham supradictam, pensionem eandem in nostro recipere compoto non postponat.

Datum Barchinone II^a die junii anno a nativitate Domini M^o CCC^o L^o primo.

^a seq prauitatis iter cancell

11

1351 agost 2. Barcelona

ACA, Canc., Reg. 1320, f. 27rv

Pere III deixa sense efecte l'anterior ordenació financera, atès que suposava un obstacle perquè l'inquisidor de Rosselló i Cerdanya pogués cobrar el seu sou, i mana al procurador reial dels Comtats que pagui a l'inquisidor fra Albert Just tot el que li és degut.

VINCKE, n.9.

Petrus etc., ffideli procuratori nostro redituum et iurium regionum comitatuum Rossilionis et Ceritanie, salutem etc.

Hiis diebus vobis subscriptum mandatum fecimus cum littera nostra tenoris sequentis [*segueix carta nº 9*].

Nunc autem per partem dicti inquisitoris nobis fuit humili supplicatione monstratum quod pretextu ordinacionis per nos facte super distribucione et solutionibus fiendis ex dictis redditibus cum carta nostra data Perpiniani XV^a die ffebroarii anni subscripti, et declaracionis iure subsequte cum alia littera nostra, data Perpiniani XII^a die marcii eiusdem anni, vos renuittis et differtis sibi soluere prouisionem predictam, quod in sui iuris periuicium et officii sibi commissi jacturam non modicam cernitur redundare. Quare fuit nobis humiliter supplicatum quod super premissis dignaremur debite prouidere.

Nos igitur, attendentes quod, si dictus inquisitor prouisionem predictam habere non posset, officium sibi commissum lesionem reciperet et illud prout expedit exercere nequiret, ideo vobis dicimus et mandamus quatenus litteris seu cartis et ordinacionibus predictis, quas in presenti causa locum decernimus non habere, nequaquam obstantibus, detis et infallibiliter exsoluatis dicto inquisitori quicquid de tempore predicto sibi debeatur et amodo debbit recipere et habere ex prouisione predicta, iuxta preinserte littere seriem et tenorem.

Nos enim mandamus magistro rationali curie nostre aut alii cuicumque a vobis compotum audituro quod quicquid dicto inquisitori docueritis uos soluisse in nostro compoto recipiat et admittat.

Datum Barchinone, II^a die Augusti anno a nativitate Domini M^o CCC^o L^o primo. Exa. Rex Petrus.

Mandato per dominum Regem facto Ffrancischo de Prohomen presenti uicecancellario.

12

1351 agost 2. Barcelona

ACA, Canc., Reg. 1320, f. 23v

Pere III mana al conseller i tresorer Bernat d'Olzinelles de pagar el salari de cent lliures anuals a fra Nicolau Rossell, O. P., acabat de nomenar inquisidor a la província d'Aragó.

VINCKE, n. 10.

Petrus etc., dilecto consiliario et thesaurario nostro Bernardo de Vlzinellis legum doctori vel cuicumque alii thesaurario nostro qui fuerit pro tempore, salutem etc.

Cum religiosus et dilectus noster ffrater Nicholaus Rosselli, in sacra pagina magister, sit nouiter creatus et assumptus per dominum summum pontificem in inquisitorem heretice prauitatis in prouincia Aragonum, sicque illas centum libras barchinonenses per nos dari solitas annuatim preteritis inquisitoribus pro prouisione eorum eidem magistro amodo singulis annis dum officium tenuerit supradictum pro sua prouisione dari et exsolui prouiderimus et uelimus,

idcirco uobis dicimus^a et mandamus quatenus eidem inquisitori centum libras barchinonenses predictas ex nunc annis singulis dum officium tenuerit predictum pro sua prouisione predicta detis et infallibiliter exsoluatis, de singulis solucionibus recipiendo apocham in qua de pres[en]ti fiat mencio specialis.

Datum Barchinone, secunda die augusti anno a nativitate Domini M^o CCC^o L^o primo. Exa. Petrus.

Mandato per dominum Regem facto Ffrancisco de Prohomine.

^a seq centu cancell

13

1351 febrer 3. Barcelona

ACA, Canc., Reg. 1320, f. 189r

Pere III detalla a l'inquisidor fra Nicolau Rossell, com a paga del seu salari, 1000 sous a càrrec dels 7500 sous barcelonesos provinents de la condemna com heretges d'alguns jueus de València.

VINCKE, n. 11.

Nos Petrus etc.

In solum pro rata eorum que per curiam nostram debentur uobis, religioso et dilecto nostro^a ffratri Nicholao Rosselli, magistro in sacra pagina, ratione prouisionis nostre per nos uobis decrete dari anno quolibet, dum inquisitor prauitatis heretice fueritis in prouincia Aragonum, cum littera nostra data Barchinone secunda die augusti anni Domini M CCCⁱ Lⁱ primi, assignamus uobis huius serie mille solidos Barchinone habendos et percipiendos per uos in et super^b illa^c peccunie quantitate^c nobis pertinenti ex illis septem mille quingentis solidis Barchinone, in quibus condemnati fuerunt quidam iudei ciuitatis Valentie, eo quia de crimine heresis extiterunt diffamati, et de quibusquidem septem mille quingentis solidis facta fuit dita in tabula cuiusdam camporis dicte ciuitatis venerabili in Christo patri Hugoni diuina prouidencia episcopo valentino, consiliario et cancellario nostro dilecto.

Mandantes per hanc eandem eidem nostro cancellario et consiliario quod de dicta^d quantitate^e pecunie^e nobis ut predicatur pertinente predictam detam uobis dictos mille solidos tribuat, protinus exsoluat, quibusuis mandatis in contrarium factis uel fiendis obsistentibus nullo modo. Et facta solutione huiusmodi presentem a uobis recuperet litteram et apocham de soluto, in qua de dicta prouisione ffit mencio specialis.

Quoniam nos per presentem mandamus magistro rationali curie nostre seu alii cuiusque^f de predictis comptum audituro quod dictos mille solidos, cum eos uobis dictus noster cancellarius soluerit, in eius recipiat compoto et admittat.

Datum Barchinone, III die ffebroarii anno a natiuitate Domini M^o CCC^o L^o secundo. Visa Roma.

Bernardus de Turri mandato vicecancellarii facto per Thesaurarium. Vidit eam dominus Rex. Ffoix.

^a post nostro seq Nico cancell ^b post super seq illa quarta parte cancell ^c interlin ^d post dicta seq quarta parte cancell ^e interlin ^f seq a nobis cancell

14

1352 febrer 3. Barcelona

ACA, Canc., Reg. 1320, f. 189r-v

Pere III assigna a fra Nicolau Rossell, prior provincial O.P., 875 sous barcelonesos pel capítol general de l'orde que s'havia de celebrar a Castres, província de Tolosa, a càrrec dels 7500 sous provinents de la condemna com heretges d'alguns jueus de València.

Nos Petrus etc.

In solutum pro rata illorum mille solidorum Barchinone quos nuper cum littera nostra data Perpiniani XIII die Ianuarii anno a natiuitate Domini M^o CCC^o L primo elargiri mandamus uobis, venerabili et religioso ffratri Nicholao Rosselli, priori prouinciali^a prouincie Aragonum ordi|nis ffratrum predicatorum, magistro [in] sacra teologia, recipienti pro capitulo generali quod tunc celebrari debebat in prouincia tholosana, uidelicet in ciuitate Castrensi, assignamus uobis dicto priori prouinciali octingentos septuaginta quinque solidos Barchinone super illa^b pecunie^c quantitate^c uobis pertinenti ex illis septem mille quingentis solidis in quibus condempnati fuerunt nuper quidam iudei ciuitatis Valentie, eo quia de crimine heresis extiterant difamati, et de quibusquidem septem mille quingentis solidis facta fuit dita in tabula cuiusdam camporis dicte ciuitatis venerabili in Christo patri Hugoni diuina prouidencia valentino episcopo, consiliario et cancellario nostro dilecto.

Mandantes eidem nostro cancellario quatenus, solutis prius uobis mille solidis Barchinone quos uobis cum alia littera nostra ratione in ea contenta iam super dicta^d pecunie^e quantitate^e assignamus, de residuo dicte^f pecunie^e dictos octingentos septuaginta quinque solidos uobis tribuat protinus atque soluat, quibusuis assignacionibus tam factis quam fiendis obsistentibus nullo modo. Et facta solutione quam scribi uolumus

pro deducta in dorso dicte debitorie littere ad cautelam recuperet a uobis apocham cum presenti.

Quoniam nos mandamus magistro rationali curie nostre vel alii cuicumque^h abⁱ eoⁱ computum audituro quod dictam quantitatem, cum eamⁱ vobis^k exsoluerit,^l in suo recipiat compoto et admittat.

Datum Barchinone, III die ffebruarii anno a Natiuitate Domini M^o CCC^o L^o secundo. Visa Roma.

Bernardus de Turri mandato vicecancellarii pro thesaurario.
Vidit eam dominus Rex. Foix.

^a seq octingentos septuaquinta quinque solidos barchin *cancell* ^b seq quarta parte *cancell* ^c interlin ^d seq quarta parte *cancell* ^e interlin ^f seq quarte partis *cancell* ^g interlin ^h seq a uobis *cancell* ⁱ interlin ^j seq sibi *cancell* ^k interlin ^l corr pro exsolueritis

15

1352 febrer 4

ACA, Canc., Reg. 1320, f. 188v

Pere III a Hug de Llupià, bisbe de València, i a fra Guillem Anglès, inquisidor. L'inquisidor ha condemnat alguns jueus de València i Murvedre a penes pecuniàries en causa de sortilegi. Informin de la causa i no toquin els diners, que són aplicadors als fisc reial.

Petrus etc., venerabili in Christo patri Hugoni diuina prouidencia episcopo valentino consiliario ac cancellario nostro dilecto necnon fratri Guillemo Anglès ordinis predicatorum inquisitori heretice prauitatis, salutem etc.

Intelleximus nouiter quod uos, dictus inquisitor, de consilio dilecti nostri Cancellarii et quorumdam iuristarum ac canonicorum dicte ciuitatis, condempnastis peccuniariter aliquos iudeos dicte ciuitatis ac ville Muriueteris, eo quia de crimine sortilegii vel alias, in causa nostre curie pertinenti, extiterant difamati.

Vnde, cum ad nos talis punicio tam peccuniaria quam corporalis infligenda contra iudeos quauis causa^a et non ad uos pertineat et expectet, miramur cur de hiis nobis inconsultis intromittere vos curastis; hactenus etenim de similibus nostra se intromisit curia, et ad examen nostri uel nostrorum officialium in talibus semper habetur recursus.

Quare uobis dicimus et mandamus quatenus incontinenti per latorem presentis de predictis nobis clare certificetis uestris litteris, ut caucius prouidere possimus in hiis et similibus ad nostrorum iurium conseruacionem. Interim uero ad exigendam uel leuandam dictam^b penam minime intendatis, quia in causa quando pena peccuniaria in tales quauis causa infligatur nostro erario applicanda noscitur et censetur.

Datum Barchinone, IIII die ffebruarii anno a natiuitate Domini M CCC L^o secundo. Visa [Roma?]

Idem [= Bernardus de Turri mandato regis facto per Thesaurarium]

^a seq ad nos *cancell* ^b seq peccuniam *cancell*

16

1354 abril 28. Barcelona

ACA, Canc., Reg. 1324, f. 119v

Pere III autoritza l'inquisidor fra Nicolau Rossell a percebre les cent lliures barceloneses de paga que té assignades deduint-les o retenint-les dels emoluments i entrades que es deriven del tribunal de la fe.

VINCKE, n. 12.

Nos Petrus, etc.

Intellecto quod uos, religiosus frater Nicolaus Rosselli, magister in theologia, prior prouincialis et inquisitor^a heretice prauitatis in prouincia Aragonum ordinis predicatorum, salarium uobis taxatum per curiam nostram, uidelicet centum libras Barchinone, ratione laboris inquisitionis iam dicte habere seu alias consequi non potestis, quod rationi contrarium arbitramur, ideo ut ipsum salarium tam debitum quam debendum uobis huiusmodi ratione habere facilius amodo valeatis, uobis, dicto fratri Nicholao, tenore presencium plenam damus atque confirmamus potestatem quod ex emolumentis seu esdeuenimentis inquisitionis eiusdem possitis et sit uobis permissum satisfacere uobis in salario memorato.

Quoniam cum presenti mandamus cuicumque seu quibuscumque deputato aut deputatis ad recipiendum emolumenta et esdeuenimenta nostro nomine supradicta quod vel uobis ipsum salarium debitum et debendum exsoluant aut per uos illud permittant libere, omni cessante obstaculo, retineri.

Mandantes per hanc eandem cuicumque inde a uobis vel ipsis deputatis comptum audituro quod uobis vel ipsis deputatis dictum salarium in nostro recipere compoto non postponat, uobis ei presentem ostendente dumtaxat, vel dictis deputatis huius transumptum exhibentibus cum apocha de soluto.

In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo munitam.

Datum Barchinone, XXVIII^a die aprilis anno a natiuitate Domini M^o CCC quinquagesimo quinto.

Mandato domini Raymundi Ffranchi. Fux.

^a *seq prouincialis cancell*

17

1355 novembre 28. Perpinyà

ACA, Canc., Reg. 1324, f. 89r-90r

Pere III reforma la seva anterior ordenació financera sobre els pagaments que haviem de fer o no fer els oficials reials dels Comtats.

Ordinacio facta super solucionibus faciendis per officiales regales Rossilionis et Ceritanie de peccunia dicte procuracionis.

Petrus Dei gratia rex Aragonum etc., ffidelibus nostris procuratoribus regalibus Comitatu[u]m Rossilionis et Ceritanie, salutem et gratiam.

Dudum uobis super solucionibus faciendis de peccunia comissi vobis officii formam dedimus cum || nostra littera continentie subsequente [text de l'anterior n. 9].

Nunc autem premissa ordinacione graduum diligencius recensita, addiciones in quibusdam et derratiaciones in aliis ac declaraciones facimus sub hac forma, videlicet, quod in quarto gradu, vbi perpetua clericoꝝ solui iubemus, intelligantur alia perpetua quecumq^a. Declarantes eciam quoad ipsum quartum || gradum quod beneficiatis in capella castri nostri Perpiniani pre aliis beneficiatis omni tempore satisfiat. Et vbi defectus peccunie in ipso quarto gradu caderet, aliis defficiat primitus quam eisdem. Sextum autem gradum loquentem de mutuis omnino tollimus, cum nec expediat de ipso fieri mencionem, quia non est dubium mutuanes nobis deducere in inpacum, per quem modum ipsis in mutuo satisfiat. Quod quidem pactum tollit gradus et ordinaciones quascumque. Vbi autem defectus^b peccunie caderet super gradibus qui preinserta littera erant septimus et octauus vel altero ipsorum, volumus quod talis defectus pro rata intra vtriusque ipsorum graduum diuidatur. Et per istum modum ipsos duos gradus ad vnum et per consequens dictos octo gradus ad sex ducimus reducendos.

Mandantes uobis expresse et de certa sciencia quod huiusmodi ordinacionem nostram sub dictis addicionibus et declaracionibus inuiolabiliter obseruetis.

Datum Perpiniani, XXVII^a die Nouembris anno a natiuitate Domini M^o CCC^o L^o quinto. Exa Reg.

Dominus Rex mandauit mihi Jacobo Conesa
Probata.

^a seq declaraciones *cancell* ^b seq pro rata inter vtrumque ipsorum graduum diuidatur. Et per istum modum ipsos duos *cancell*

18

1356 setembre 17. Perpinyà

ACA, Canc., Reg. 1324, f. 157v-158r

Pere III mana que l'inquisidor de Mallorca, Rosselló i Cerdanya fra Jaume Domènech sigui tractat com els altres funcionaris reials pel que fa a la paga, i amenaça els qui s'hi oposin.

VINCKE, n. 13.

Petrus etc., ffidelibus suis procuratoribus reddituum et iurium nostrorum in Comitibus Rossilionis et Ceritanie, salutem et gratiam.

Intimante nobis religioso fratre Jacobo Dominici, de ordine ffratrum predicatorum, inquisitore heretice prauitatis tam in dictis Comitibus quam in regno Maioricarum, percepimus quod licet nos cum alia littera nostra que data fuit in villa subscripta

XXVIII^a die januarii || anno subscripto vobis dederimus in mandatis ut illas nonaginta tres libras Barchinone, quas sibi pro salario officii sibi comisi anno quolibet consignauimus super redditibus antedictis, prout actenus per nos et predecessores nostros reges illustres in Comitatibus antedictis predecessoribus suis in dicto officio heretice prauitatis est fieri vsitatum, et inter officiales nostros eorundem Comitatum quibus satisfit in secundo gradu eidem in predictis satisfieri mandauerimus, sicut scitis; attamen uos mandatum nostrum in contemptum ducendo hoc facere distulistis, pretendendo ipsum in dictorum officialium gradu non cadere nec in eodem non poterat comprehendi, de quibus, si ita est, et non inmerito, cogimur admirari.

Quare redarguentes vos de predictis, quia volumus omnino et de certa scientia quod salarium antedictum eidem ffratri Jacobo, quem in secundo gradu ordinationis nostre comprehendi uolumus, totaliter exsoluatur, vobis et vnicuique uestrum aut illis qui pro tempore dicto procuracionis officio preerunt dicimus et mandamus quatenus iam dicto ffratri Jacobo quamdiu tenuerit officium supradictum salarium dictarum nonaginta trium librarum anno quolibet de pecunia reddituum et iurium predictorum tradatis et exsoluatis, dilacione et impedimento quocumque postpositis et semotis; in qualibet solucione ab eo apocham recepturi, in qua de presenti necnon de dicta littera de qua supra mencio habetur fiat mencio specialis; taliter quod dictus inquisitor ob defectum eius constituti salarii ad nostram presentiam recurrere non habeat iterato.

Alias gubernatori dictorum Comitatum cum hac eadem damus firmiter in mandatis quod uos et bona uestra ad predicta exsoluenda compellat fortiter et distringat.

Datum Perpiniani, XVII^a die septembris anno a natiuitate Domini M^o CCC^o L^o sexto. P. Cancellarius. Rex Petrus.

Bertrandus de Pinós mandato Regis facto per Episcopum oscensem Cancellarium.

Vidit eam dominus Rex qui sub eius sigillo anuli misit scribanie. Petrus de Gos-
tempis.

Probata.

19

1358 octubre 2. Barcelona

ACA, Canc., Reg. 1331, f. 192v

Pere III assigna a fra Bernat Ermengol, inquisidor amb fra Ferrer de Corts d'Aragó, Catalunya, València i del regne de Sardenya i Còrsega i de les illes, el sou anyal de 100 lliures barcelonenses.

VINCKE, n. 15.

Pensio assignata inquisitori heretice prauitatis.

Petrus Dei gratia Rex Aragonum etc., dilecto consiliario et thesaurario nostro Bernardo de Vlzinellis militi legumque doctori, salutem et dilectionem.

Cum nos religioso dilectoque consiliario nostro fratri Bernardo Ermengaudi, in sacra pagina professori ac inquisitori heretice prauitatis, una cum religioso fratre Ferrario

de Curtibus, ordinis predicatorum, in cismarinis partibus nostri domini ac in Regno Sardinie et Corsice et insularum deputato, centum libras barchinonenses annis singulis, dum officium dicte inquisitionis tenuerit, in aliquale auxilium expensarum per ipsum fiendarum circa exercitium inquisitionis predictae, gratiose, ut moris est, concedendas duxerimus cum presenti,

eapropter vobis dicimus et mandamus quatenus de peccunia curie nostre que est vel erit penes uos dictas centum libras iam dicto fratri Bernardo vel cui loco sui voluerit, annis singulis quamdiu^a dictum officium tenuerit exsoluatis, recuperando ab ipso in qualibet solutione quam sibi feceritis pro predictis apocham de soluto in qua expressa fiat mentio de presenti.

Datum Barchinone, secunda die octobris anno a nativitate Domini M^o CCC^o L^o VIII°. Visa Rex.

Mandato domini Regis ego Bernardus de Bonastre.

^a *interlin*

20

1359 juny 1. Barcelona

ACA, Canc., Reg. 1332, f. 48v-49r

Pere III mana al tresorer Bernat d'Olzinelles que siguin pagats a l'inquisidor Nicolau Eimeric 1000 sous com a salari anyal i 2000 com a paga endarrerida dels dos anys anteriors.

VINCKE, n. 16.

Petrus etc., dilecto consiliario et thesaurario nostro Bernardo de Ulzinellis militi legumque doctori, salutem et dilectionem.

Cum religioso et dilecto nostro ffratri Nicholao Eymerici, de ordine fratrum predicatorum, inquisitori heretice prauitatis, mille solidos barchinonenses annis singulis dari prouiderimus prout aliis inquisitoribus est consuetum dictos mille solidos annuatim per nos dari,

ideo uobis dicimus et mandamus quatenus de peccunia curie nostre que est vel erit penes uos tribuatis et soluatis annuatim || dicto inquisitori seu cui voluerit loco sui mille solidos supradictos. Volumus etiam per uos ex dicta peccunia nostra solui dicto inquisitori duos mille solidos barchinonenses pro duobus annis quibus fuit inquisitor, per quos dictos mille solidos a nostra curia non percepit. Et in qualibet solutione recuperetis apocham facientem de huiusmodi mentionem, et solutionem etiam dictorum duorum mille solidorum faciatis scribi pro deducta in dorso dicte littere per manum notarii qui apocham conficiet de eadem.

Datum Barchinone, prima die iunii anno a natiuitate Domini M^o CCC^o L^o IX°. Visa Rex.

Petrus de Gostemps mandato Regis ffacto per prepositum Terrachone consiliario. probata.

21

1362 agost 2. Barcelona

ACA, Canc., Reg. 1183, f. 61v.

Pere III mana al mestre racional Berenguer de Codinachs que lliuri albarà debitori de 1000 sous barcelonesos no cobrats a l'inquisidor fra Ferrer de Corts.

VINCKE, n. 18.

Petrus etc., ffideli consiliario et magistro rationali curie nostre Berengario de Cudinachs vel eius locum tenenti, salutem et gratiam.

Pro parte religiosi et dilecti nostri ffratris Fferrarii de Curtibus, inquisitoris heretice prauitatis, fuit nobis humiliter supplicatum ut, cum de pensione mille solidorum barchin. annualium racione officii inquisitionis per nos sibi constituta cum littera nostra, vt in ea contineri videbitis, nichil, ut asserit, eidem fuerit exsolutum, albaranum debitorium de falta ipsius pensionis sibi fieri mandaremus.

Cuius supplicacione benigne admissa, uobis dicimus et mandamus quatenus, visa littera dicte pensionis sibi constitute, de dicta falta quam repereritis faciatis sibi albaranum debitorium, prout faciendum noueritis et de stilo vestri officii est fieri consuetum.

Datum Barchinone sub nostro sigillo secreto, XIII die augusti anno a natiuitate Domini M° CCC° LX° secundo. Exi[men]us Sancii.

Petrus de Magarola mandato Regis facto per Thesaurarium.

Marge: pro curia

22

1364 abril 21. Barcelona

ACA, Cancell., Reg. 1340, f. 41v

Pere III mana a Berenguer de Codinachs, mestre racional, que faci el càlcul del que és degut a l'inquisidor fra Bernat Ermengol des de l'última liquidació.

VINCKE, n. 19.

Petrus Dei gratia Rex Aragonum etc., fideli consiliario et magistro rationali curie nostre Berengario de Codinachs vel eius locumtenenti, salutem et gratiam.

Dicimus et mandamus uobis expresse quatenus faciatis comptum et albaranum falte seu minue religioso et dilecto consiliario nostro fratri Bernardo Armengaudi, sacre pagine professori et inquisitori heretice prauitatis, de eo quod sibi deberi repereritis de salario per nos eidem constituto racione officii inquisitionis predicte, et hoc ab illo citra tempore vsque ad quod est iam per uos factum eidem comptum, ut in margine litere

nostre constitutionis dicti salarii clare patet, iuxta et prout de stilo dicti vestri officii est fiendum.

Datum Barchinone, XXI die aprilis anno a nativitate Domini M^o CCC^o LX° quarto. Visa Roma.

Probata

Bertrandus ça Muntada mandato Regis facto per Thesaurarium.

23

1365 febrer 10. Tortosa

ACA, Canc., Reg. 719, f. 112v

Pere III consigna 6000 sous barcelonesos, corresponents als endarreriments de sis anys, deguts a l'inquisidor de Mallorca fra Jaume Domènech, a raó de 1000 sous anyals.

VINCKE, n. 20.

Nos Petrus etc.

In solutum pro rata illorum sex milium solidorum barchinonensium debitorum uobis, religioso et dilecto nostro fratri Jacobo Dominici, de ordine fratrum predicatorum, priori prouinciali Aragonie, in sacra pagina professori et inquisitori heretice prauitatis in regno Maioricarum, racione salarii officii inquisitionis ipsius, assignamus uobis tenore presentis mille solidorum monete predicte habendos et percipiendos annuatim per sex annos immediate sequentes in et super iuribus et redditibus nostris comitatus Rossilionis, super quibus habetis iam assignatum salarium supradictum.

Mandantes cum hac eadem procuratori iurium et reddituum predictorum quod de peccunia eorumdem tradat et soluat uobis quolibet anno dictorum sex annorum mille solidos antefatos, recuperando in qualibet solutione apocam in^a qua de presenti fiat specialis mencio et quod deducatur in dorso albarani debitorii inde uobis facti vel faciendi per magistrum racionalem curie nostre, quod in finali solutione recuperari uolumus et haberi.

In cuius rei testimonium hanc fieri iussimus nostro sigillo munitam.

Datum Dertuse, X^a die ffebruarii anno a natiuitate Domini M^o CCC^o LX° V^o. Per Cancell.

Dominus Rex mandavit mihi Jacobo Conesa.

^a seq curia cancell

1365 desembre 1. Barcelona

ACA, Canc., Reg. 1342 f. 135v-136r

Decret reial d'equiparació de l'inquisidor Jaume Domènech, àdhuc pel que fa al deute de 6076 sous, als altres empleats reials.

VINCKE, n. 21.

Petrus Dei gratia rex Aragonum etc., ffideli de consilio nostro Johanni Vola procuratori reddituum et iurium nostrorum Comitatum Rossilionis et Ceritanie necnon cuicumque alii qui pro tempore ipsi preerit officio, salutem et gratiam.

Dudum religioso et dilecto nostro fratri Jacobo Dominici, de ordine fratrum predicatorum, priori prouinciali Aragon., in sacra pagina professori et inquisitori heretice prauitatis in regno Maioricarum et Comitatus antedictis, assignacionem fecimus de sex mille solidis barchinonensibus sibi soluendis infra sex annos tunc proxime sequentes cum littera nostra continentie subsequentiis [*segueix la lletra anterior*].

Nunc vero, prout percepimus pro parte dicti inquisitoris, uos consignacionem iam dictam per nos sibi factam tenere et seruare postponitis, pretendendo nos olim quandam graduum ordinacionem fecisse per quam mandatur vobis quomodo et qualiter pecunia officii dicte procuracionis regie secundum ipsos gradus per vos administrari debeat siue solui, nec posse vos eam aliter ministrare nisi in contrarium faciendis fuerit insertus totus tenor ordinacionis predicte; cumque velimus quod prefato inquisitori, cui sex mille septuaginta sex solidi debentur ratione sui salarii de tempore preterito cum albarano magistri rationalis nostre curie scripto Barchinone XXVIII die mensis Augusti anno proximo preterito, in eisdem omnino satisfiat intra sex annos prima die preteritis (*sic*) mensis Julii incipiendos et computandos, videlicet in^a quolibet anno mille solidos^a in gradu salarii officialium in quo idem inquisitor salarium suum ordinarium nonaginta trium librarum barchinon. recipere consuevit, cum iustum sit et consonum rationi quod per dictum debitum in eo gradu [s]olui debeat a quo dependet et || in quo cessatum extitit sibi solui.

Idcirco uobis dicimus et mandamus ex certa scientia et expresse quatenus iam dicto inquisitori seu cui voluerit loco sui in dicto gradu officialium in quo officiales nostri dictorum Comitatum eorum recipiunt et habent salarium in dicto officio procuracionis regie detis et soluatis dictos sex mille septuaginta sex solidos, videlicet anno quolibet quinque annorum mille solidos et in fine vltimi anni mille septuaginta sex solidos, sic quod quandocumque dicto inquisitori soluere vos contingat salarium per eum ratione dicti sui officii solui assuetum eo tunc sibi soluatis anno quolibet mille solidos barchinon. per similes solutiones, donec sibi per vos satisfactum fuerit in sex mille septuaginta sex solidis antedictis.

Nec allegetis amodo quod hoc sit contra ordinacionem dictorum graduum seu aliam. Quoniam nos volumus, ordinamus et decernimus cum presenti, sicut est Dei veritas, quod hoc iuxta ordinacionem nostram et per consequens non debet inseri, nec oportet, dictam ordinacionem graduum, cum aduersus eam quomodolibet non agatur, nec habet aliqua nostra ordinatio quod littera seu ordinacio graduum habeat inseri, nisi in solutionibus in contrarium faciendis. Et quia per nos est ordinatum et decretum, sicut premittitur, salarium dicti inquisitoris, qui [est] officialis, in numero et gradu officialium comprehendi, pro tanto dicte ordinacioni minime [... a]gatur.

Mandamus itaque per hanc eandem dicto magistro rationali curie nostre vel alii cuicumque a vobis inde compotum audituro pro uobis sibi tempore vestri racionii restituente [apocham] dictarum solutionum et in finali solucione dictum albaranum debitorium [et] presentem cum finali apocha, quicquid vos dicto inquisitori vel alii pro eo solueritis huius nostri mandati pretextu in compoto nostro admictere non recuset.

Datum Barchinone, prima die decembris anno a nativitate Domini M^o CCC^o LX° quinto. P. Cancell. Rex Petrus.

Dominus Rex mandavit mihi Jacobo Conesa. Probata.

^a iter

25

1366 gener 5. Barcelona

ACA, Canc., Reg. 723, f. 173rv

Pere III encarrega al seu conseller i promotor Jaspert de Tregurà d'examinar la reclamació de l'inquisidor Jaume Domènech contra el procurador reial Guillem Comes, a causa de la retenció injustificada de 12 lliures que són degudes a l'inquisidor i, en el seu cas, de forçar el procurador a pagar-les.

VINCKE, n. 22.

Petrus etc., ffideli consiliario et promotori curie nostre Jasperto de Tragurano, salutem et gratiam.

Pro parte religiosi et dilecti nostri fratris Jacobi Dominici, prouincialis Aragon. ac inquisitoris hereticorum in regno Maioricarum et in comitatibus Rossilionis et Ceritanie, fuit nobis expositum reuerenter quod licet per nos dudum fuisset mandatum Guillelmo Comes, olim procuratori regio dictorum Comitatum, ut pensionem dicto inquisitori assignatam super redditibus et iuribus procurationis ipsius exsolueret, tamen dictus Guillelmus ad se retinuit duodecim libras indebite, ut dicitur, et iniuste, pretendens quod illas sibi dari fecerat per arrendatorem reddituum loci de Rodes, quod tamen dictus arrendator, ut fertur, difitetur expresse.

Unde, supplicato (*sic*) dicto inquisitore sibi super hiis de iustitia prouideri, uobis dicimus, comittimus et mandamus quatenus si, vocatis qui vocandi fuerint, repereritis || dictam quantitatem adhuc restare ad soluendum dicto inquisitori et dictum Guillelmum Comes ad ea soluendum teneri, compellatis eundem iuris remediis ad soluendum ipsam quantitatem prefato inquisitori uel procuratori suo, maliciis et diffugi[i]s cessantibus quibuscumque, procedendo super hiis breuiter et sine lite ac scriptis, solum attenda necocii ueritate.

Nos enim uobis super hiis comittimus cum presenti plenarie vices nostras.

Datum Barchinone, quinta die januarii anno a natiuitate Domini M^o CCC^o LX° sexto. Petrus Canet.

Petrus de Benuiure mandato regis facto per Jacobum Conesa prothonotario
 Probata.

26

1366 gener 13. Barcelona

ACA, Canc., Reg. 1342, f. 171r

Pere III disposa que es cancelin les quantitats degudes a l'inquisidor fra Bernat Ermengol.

VINCKE, n. 23.

Petrus etc., dilecto consiliario et magistro rationali curie nostre Berengario de Codinachs, salutem et dilectionem.

Dicimus et mandamus vobis expresse quatenus religioso consiliario nostro fratri Bernardo Ermengaudi, ordinis predicatorum, inquisitori heretice prauitatis, faciatis comptum de tempore preterito de pensione per nostram curiam sibi dari solita pretextu exercitii et regiminis officii inquisitionis pretacte, nullum sibi super hoc obstaculum apponendo.

Datum Barchinone, XIII^a die januarii anno a Nativitate Domini M^o CCC^o LX° VI°.
 Visa Roma.

Dominus Rex mandauit Ffrancisco de Miraueto.
 Probata.

27

1366 juny 24. Saragossa

ACA, Canc., Reg. 1343, f. 85rv

Per III reconeix a l'inquisidor fra Nicolau Eimeric el dret preferent de recórrer als ingressos reials provinents de la inquisició com a garantia de les seves expectatives salarials.

VINCKE, n. 24.

Nos Petrus etc. Tenore presentis assignamus vobis, religioso et dilecto nostro fratri Nicholao Eymerici, in sacra Theologia magistro, inquisitori prauitatis heretice, super quamcumque peccuniam prouenturam ex condempnacionibus seu confiscacionibus per vos factis vel fiendis de bonis quorumcumque christianorum aut sarracenorum quitquid vobis debetur aut debetur de pensione per nos vobis assignata ratione officii inquisitionis predicte.

Mandates firmiter per presentem vniuersis et singulis oficialibus nostris presentibus et futuris et eorum locatenentibus quatenus de quacumque peccunia ex dictis condemnationibus vel confiscacionibus prouentura // vobis soluant pre aliis quibuscumque quitquid vobis debetur de pensione vestra ac debebitur in futurum, cum dicta pensio pre aliis sit soluenda. Et illi qui soluciones inde vobis facient recuperent a vobis apocham in qua de presenti fiat mencio specialis. Et nichilominus faciant deduci in dorso littere seu litterarum aut cartarum, quas a nostra habetis curia, de dicta vestra pensione manu notarii publici soluciones quas ex inde vobis duxerint faciendas, de quibus deduccionibus in dictis apochis fiat mencio specialis. Nos enim per hanc eandem iniungimus magistro rationali curie nostre seu alii cuicumque ab ipsis compotum audituro quod dictas soluciones in compoto nostro admittant, ipsis tamen restituenti-bus tempore eorum racioninii cautelas superius declaratas.

In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo munitam.

Datum Cesarauguste, XXIII^a die julii anno a natiuitate Domini M^o CCCC^o LX° sexto. Visa Roma.

Dominus rex mandavit mihi Jacobo Conesa.
Probata.

28

1366 octubre 1. Barcelona

ACA, Canc., Reg. 1343, f.158rv

Atès que les entrades administrades pel procurador reial dels comtats de Rosselló i Cerdanya no són suficients per a pagar les despeses previstes, Pere III disposa que en endavant l'inquisidor de Mallorca, Rosselló i Cerdanya, amb el seu sou de 93 lliures anyals, sigui rebaixat al quart grau de l'escalafó financer.

VINCKE, n. 25.

Petrus etc., ffideli nostro Johanni Vola, procuratori reddituum et iurium nostrorum Comitatum Rossilionis et Ceritanie, salutem et gratiam.

Intelleximus quod per assignationem per nos factam inquisitori heretice prauitatis de salario suo dicti officii, quod est nonaginta trium librarum in anno, quod salarium in secundo gradu nostre ordinationis prouidimus exsoluendum, diminuitur seu defalcatur totidem peccunie quantitas de pensionibus perpetualibus ad quas soluendas nos existimus obligati, que pensiones in tertio gradu ordinationis nostre predicte iussimus exsoluendas.

Sane cum nos ad exonerationem nostre constientie et ex causa iusta salarium dicti inquisitoris in quarto gradu dicte nostre ordinationis velimus exsolui, pro eo quia emolumenta dicti vestri officii ad completam solutionem pensionum perpetualium non attingunt, idcirco reuocata assignatione dicto inquisitori facta de suo salario supradicto et de toto eo quod sibi debetur de tempore preterito ratione salarii ipsius quantum ad secundum gradum in quo salarium ipsum iussimus exsolui, vobis dicimus et manda-

mus quatenus salarium supradictum soluatis inquisitori prefato in quarto gradu ordinationis nostre predicte et non in secundo.

Alias mandamus magistro rationali curie nostre uel cuicumque alii a uobis compotum audituro || quod si secus feceritis, quod non credimus, uobis aliquid de salario ipso non admittat in secundo gradu iam dicto, immo totum id quod exsolueritis inquisitori prefato contra nostram prouisionem presentem uobis ex compoto uestro deducat.

Datum Barchinone, prima die octobris anno a natiuitate Domini M° CCC° LX° sexto. Visa Roma. Rex Petrus.

Dominus Rex misit eam expresse.
Probata.

29

1367 novembre 10. Barcelona

ACA Canc., Reg. 1345, f. 21v

Pere III mana a Berenguer de Codinachs, mestre racional, que es calculi el que es deu a l'inquisidor fra Bernat Ermengol des de l'última liquidació.

VINCKE, n. 26.

Petrus etc., ffideli magistro rationali curie nostre Berengario de Codinachs, salutem et gratiam.

Cum religiosus et dilectus consiliarius noster frater Bernardus Ermengaudi, in sacra Theologia magister, asserat per curiam nostram sibi deberi et ad soluendum restare ex pensione sibi taxata ratione officii inquisitionis heretice prauitatis a tempore citra quo sibi factum extitit compotum de eadem certam pecunie quantitatem,

idcirco uobis dicimus et mandamus quatenus eidem fratri Bernardo de pensione predicta, prout solitum est fieri iuxta stilum officii uestri, compotum faciatis ab illo uidelicet citra tempore quo eidem inueneritis debere fieri compotum supradictum.

Datum Barchinone, X^a die nouembris anno a natiuitate Domini M° CCC° LX° septimo. Visa Roma.

Mandato domini Regis G. de Pulcrouitio.

30

1374 juny 10. Barcelona

ACA, Canc., Reg. 1358, f. 335v

A causa d'excesos comesos per Nicolau Eimeric en l'exercici del seu càrrec, Pere III mana al tresorer reial Pere de Vall que no pagui el salari anyal de 2000 sous a l'inquisidor.

VINCKE, n. 27.

Petrus etc., ffideli consiliario^a et thesaurario nostro Petro de Uallo, salutem et gratiam.

Ecce quod nos, eo quia frater Nicolaus Eymerici, ordinis fratrum predicatorum ac inquisitor heretice prauitatis, in officio suo metas debitas excedit multumque scandalo se habet in eo, concessionem seu assignacionem quam sibi feceramus de duobus mille solidis barchinonensibus anno quolibet ratione dicti officii, ducimus huius serie reuocandam.

Quocirca uobis dicimus et mandamus firmiter ne de ipsis duobus mille solidis sibi amplius aliquid soluere presumatis. Quod si feceritis, id per nostrum rationalem magistrum seu per alium quemcumque inde a uobis auditurum comptum in uestro compto nolumus recipi seu admitti.

Datum Barchinone, X^a die iunii anno a natiuitate Domini M^o CCC^o LXX° IIII^{ao}.
Rex Petrus.

Petrus de Gostemps ex prouisione facta per dominum Regem in consilio.

^a seq nostro cancell

31

1378 desembre 8. Barcelona

ACA, Canc., Reg. 801, f. 150r-v

Pere III intima fra Pere Bagueny, lloctinent d'inquisidor al bisbat de Girona, a presentar-se-li amb el procés contra Içac Vidal Ravaya, jueu de Peratallada, per a escatir de qui és la competència judicial en el cas.

En Pere etc., al religiós e amat nostre frare Pere Bagueny del ordre dels preycadors lochtinent de inquisidor en lo bisbat de Gerona, salut e dilecció.

Bé.ns recorda que d'aquests jorns per altra letra vos escriuim pregan e requerrint-vos que.ns trameséssets n'Içach Uidal Raualla, juheu de Peratallada, lo qual detenits pres, ensems ab la inquisició o procés per vós fet contra ell, de guissa que nós, a qui.s pertany, vist e regonegut lo dit procés, faéssem d'ell aquella justícia que de dret e rahó trobarem faedor, e que entretant sobreseguéssets en procehir e enantar contra ell, segons que en la dita letra era pus largament contengut. E uós no.n hauets curats

res fer, sinó que-ns hauets tramès solament translat de les sues confessions, les quals nós hauem fetes regonèxer e no trobam que a uós se pertanga tenir pres lo dit juheu ne punir aquell, si altres maiors raons no y ha. E desplaun-nos que vós uos atreuiscats^a de vsurpar a^b nós nostres regalies e drets, car bastar-vos deuria vos entrameséssets d'açò qui-s pertany a uós e a la esgléya, mas, segons que hauem entès, no us hi mouets sinó que per estorsions e maneres colorades ne trescats || diners, axí com ja hauets haüts del dit juheu, per terror que li hauets feta. E uerament semblants coses no són de bon religiós ne de persona qui tinga lo loch que vós tenits, la qual cosa és en lesió de nostres regalies, maiorment que, després hagués la dita nostra letra, hauets agreuiat lo procés contra lo dit juheu e li hauets dada sentència, e de bona rahó dégrets hauer almenys esperada nostra resposta.

On vos pregam, requerim e manam de certa sciència e espressament que vós personalment vingats ací a nós, ensemps ab lo procés de la dita inquisició. En manera que, present vós, puxam fer regonèxer aquell. E si per veritat e mèrits del dit procés se mostra que-s pertanga a uós la punició del dit juheu, plau-nos ne sia feta justícia segons sos mèrits. E en cas que la punició del dit juheu se pertanga a nós e no a uós, fets mal per afecció desordonada o ambiciosa calumpniets los juheus, qui són en guarda nostra e protecció, car nós sabrem ells bé punir en co que hauran delinquit. Per què, cobeejan saber veritat del dit fet, venits en la forma damunt dita.

Car certificam-vos que, si açò no fahiets o ho dilatàuets fer, ço que no creem, nós hi prouehiríem per tal manera que vos conexeríets que-ns sap greu, axí con deu, qui-ns vsurpa nostres drets e regalies. E no us ho sofferrem pus auant, ne vós no deuets pensar que nós donem paciència que vós voluntàriament, maliciosa ne injusta ne per maneres colorades agreugets nostres sotsmeses.

Dada en Barchinona sots nostre segell comú, a VIII dies de deembre en l'any de la nativitat de nostre Senyor MCCC LXX VIII. Rex Petrus.

Dominus Rex misit signatam.
Probata.

^a *corr* pro atrauiscats ^b *interlin*

Pere III permuta 8816 sous barcelonesos que deu a Jaume Domènech, inquisidor i autor de diversos llibres encarregats pel rei, per una renda vitalícia de 1666 sous i 8 diners anyals provinents del cens que els homes de Prada de Conflent paguen al rei. Si els de Prada redimeixen el cens per 20.000 sous, que és el seu preu, la meitat serà per al rei, l'altra meitat per a l'inquisidor.

VINCKE, n. 28.

Nos Petrus etc.

Quia vos, religiosus et dilectus consiliarius noster frater Jacobus Dominici, ordinis predicatorum, magister in sacra pagina, inquisitor heretice prauitatis in regno Maioricarum et comitatibus Rossilionis et Ceritane, plures libros hystoriales et alios ad preces nostras et pro nobis transtulistis de latino in vullgari, eosque composuistis et compilastis ex aliis libris hystorialibus non sine magnis quippe laboribus et expensis, pro quibus et in satisfaccionem quorum sexcentos florenos auri de Aragonia vobis, diu est, dedimus, videlicet: ex vna parte cum littera data Barchinone sub nostro sigillo secreto quarta die nouembris anno a natiuitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo sexto centum florenos, quos per Berengarium de Magarola, procuratorem reddituum et iurium nostrorum in Comitatibus supradictis mandauimus vobis solui; et ex alia parte cum alia littera nostro directa thesaurario data Barchinone sub nostro sigillo secreto || prima die septembris anno a nativitate Domini Millesimo CCC° septuagesimo octauo quingentos florenos, quos per aliam litteram datam Barchinone sub nostro sigillo secreto die et anno proxime dictis vobis per dictum procuratorem reddituum et iurium nostrorum solui precipimus de peccunia proventura ex amortizationibus Comitatum predictorum. Qui procurator de eis viginti quatuor florenos tantum vobis soluit, vt per quandam deductionem positam in dorso dicte littere nostro directe thesaurario, vt predictur, clare liquet. Vltra quas quantitates debentur eciam vobis per curiam nostram centum viginti quatuor^r libre Barchinone pro quatuor solucionibus vobis iam diu est cessatis de pensione quam de et super emolumentis et iuribus dicte procuracionis regie debetis annis singulis ratione officii dicte inquisitionis recipere et habere.

Quas quidem centum viginti quatuor libras vobis per dictum procuratorem nostrum reddituum et iurium in Comitatibus supradictis solui mandauimus cum littera data Ilerde sub nostro sigillo secreto XIII^a die aprilis anno a nativitate domini Millesimo CCC° LXX° quinto, vosque de et super eis soluendis obtinuistis a nostro thesaurario executoriam datam Ilerde VII^a die madii anno a natiuitate Domini Millesimo CCC° LXX° quinto, prout premissa omnia et alia in dictis litteris et executoria vidimus plenius contineri.

Idcirco volentes, sicut et nos decet et ex debito tenemur, quantitates vobis exsoluere supradictas, que, deductis inde predictis viginti quatuor florenis iam solutis, summam capiunt in vniuerso octo milium octigentorum sexdecim solidorum barchinonensium, tenore presentis, restitutis primitus nobis omnibus litteris et cautelis predictis, quas propriis manibus duximus lacerandas, in solutum et satisfaccionem ipsorum octo milium octigentorum sexdecim solidorum et omnium sumptuum factorum per vos hactenus || in et pro dictis libris quos nostris precibus et pro nobis ordinastis et compilastis, vt superius continetur, et alias in remuneracionem grati multum et accepti seruicii quod nobis in premisis et aliis liberaliter impendistis, gratis et ex certa sciencia damus et concedimus vobis dicto magistro Jacobo Dominici et quibus volueritis ad cursum vite vestre tantum, sub condicionibus tamen et retencionibus ac modis et formis subscriptis, illos mille sexcentos sexaginta sex solidos et octo denarios barchinonenses censales quos annis singulis certis terminis vniuersitas et singulares loci de Prada terre Confluentis tenentur et soliti sunt, vigore certi contractus super hoc initi et facti, nobis seu procuratori reddituum et iurium nostrorum Rossilionis et Ceritanie nomine nostro soluere et prestare. Declarato et nobis expresse retento quod si, vobis viuente, contingat dictam vniuersitatem predictum censuale redimere, sicut et hoc facere potest et ei licet, infra certum tempus restituendo et soluendo nobis seu dicto nostro procuratori nomine nostro viginti mille solidos barchinonenses, qui sunt precium eiusdem censualis, seu pro quibus censuale ipsum tenetur ipsa vniuersitas nobis annis singulis facere et prestare, nos ex dictis viginti milibus solidis habeamus et accipiamus

decem mille solidos et vos dictus magister, seu quos volueritis, residuos decem mille solidos; ita quod vos et quem seu quos volueritis presentis vigore concessionis et in solutum dacionis petatis, exigatis et recipiatis et habeatis petereque, recipere et habere possitis, dum vixeritis, a dicta vniuersitate et eius singularibus dictos mille sex centos sexaginta sex solidos et octo denarios censuales quolibet anno statutis terminis, et etiam dictos decem mille solidos in casu redempcionis predictae, vbi ea^b vobis viuente fiat, vt superius est expressum. Nos enim ex causa concessionis et in solutum dacionis predictarum cedimus et mandamus vobis dicto magistro Jacobo ac quibus velitis omnia iura omnesque actiones nobis pertinentes et pertinencia in dictis mille sexcentis sexaginta sex sol. et octo denariis censualibus et etiam in dictis decem millibus sol. ex precio eorumdem, || in casu redempcionis iam dicte, et racione eorum in instrumentis et securitatibus inde prestitis siue factis aduersus vniuersitatem et singulares predictos et alios quoscumque. Quequidem instrumenta et securitates per dictum procuratorem regium deponi volumus in posse fidelis scriptoris nostri Ffrancisci Vitalis, habentis et tenentis ex concessione nostra scribaniam gubernacionis Rossilionis, tenenda et seruanda per eum, medio iuramento et homagio quibus se astringere teneatur illa custodire fideliter et vtiliter conseruare et dicte vniuersitati illa restituere in casu^c dicte solucionis, solutis vobis prius decem milibus sol. ex predictis viginti mille. Et interim dare vobis de eis vestris tamen propriis sumptibus translatum autenticum, si et quando ipsum habere volueritis, pro petenda et habenda, si opus fuerit, dicti censuales annuam pensio-nem. Quibus iuribus et actionibus ac instrumentis et securitatibus memoratis possitis vos et quos volueritis vti, regere et experiri in iudicio et extra, et omnia alia facere que et quemadmodum nos poteramus ante presentem concessionem et in solutum dacionem et possemus ipsa non facta nunc et postea quodcumque.

Nos enim conuenimus et promittimus in nostra bona fide vobis, dicto magistro Jacobo, quod corporalem possessionem seu quasi eorum que vobis concedimus et in solutum damus trademus seu tradi facimus realiter et de facto vobis vel cui volueritis loco vestri, cum inde per vos fuerimus quomodolibet requisiti. Et interim constituimus et fatemur ea omnia vestro nomine possidere seu quasi, volentes et vobis expresse concedentes quod vos dictam possessionem predictam possitis propria auctoritate apprehendere et apprehensam penes vos et quos volueritis, de vita vestra licite retinere. Et si vlterius constituimus et facimus vos et quos volueritis in predictis veros dominos et procuratores ad faciendum inde vestras tamquam de re propria in omnibus voluntates.

Mandantes per presentem vicem epistole et specialis mandati gerentem || in hac parte dicte vniuersitati et consulibus et aliis singularibus eiusdem presentibus et futuris quatenus de predictis mille sexcentis sexaginta sex solidis et octo denariis censualibus anno quolibet statutis terminis et etiam de predictis decem mille solidis in casu redempcionis iam dicte vobis dum vixeritis vel cui seu quibus volueritis respondeant et statim faciant, omni excepcione remota et non obstantibus quibusuis assignacionibus, mandatis, ordinacionibus et prouisionibus factis, vel que per obliuionem seu ignoranciam aut alias fieri contingeret in contrarium sub quauis forma, subtilitate et solennitate verborum quantumlibet forciorum et derogatoriorum, nec aliis per hiis possent obici quomodolibet vel opponi. Cum nos ea omnia de certa scientia reuocemus huius serie et decernamus ac velimus nullius nullius prorsus existere efficacie seu momenti. Et cum hac eadem absoluimus et absolutos esse et remanere volumus vniuersitatem et singulares iam dictos a solutione et prestacione dicta annue penssionis censuales predicti, vobis dicto magistro Jacobo in humanis agente, et etiam a solutione dictorum decem millium solidorum per vos habendorum de dictis viginti mille solidis in casu redempcionis predictae, vt superius est contentum, dum tamen penssionem ipsam et dictos decem mille

solidos, vt supra distinguitur, vobis soluant; promittentes in nostra bona fide regia ac etiam sponte iurantes per Dominum Deum et eius sancta quatuor euangelia nostris manibus corporaliter tacta per presentem concessionem et in solutum dacionem et alia omnia supradicta rata habebimus et contra non faciemus nec veniemus iure aliquo siue causa.

Mandamus insuper de certa scientia et expresse inclito et magnifico infanti Iohanni, nostro carissimo primogenito ac in regnis et terris nostris generali gubernatori et vniuersali successori sub paterne benedictionis obtentu, necnon suo vices gerenti in Comitatus supradictis || et dicto eciam procuratori reddituum et iurium nostrorum ceterisque et vniuersis et singulis officialibus et subditis nostris et dictorum officialium locatenentibus presentibus et futuris ad quos hec spectant sub pena mille morabatino- rum auri et eciam sub ire et indignacionis nostre incursu, quatenus concessionem et in solutum dacionem nostras huiusmodi et alia supradicta firmiter obseruent et nil in contrarium faciant vel attentent aliqua ratione, imo sub dicta pena predicta gerens vices gubernatoris et regius procurator seu alter ipsorum, quibus et eorum utriusque committimus super hiis presentis serie vices nostras, vos in corporalem possessionem seu quasi dicti censualis inducant iuxta formam expressatam superius realiter et de facto et manuteneant inductum vobisque de eo annis singulis statutis terminis et eciam de dictis decem mille solidis in casu redemptionis eiusdem, vt supra tangitur, respondi faciant cum effectu, compellentes ad hoc vniuersitatem et singulares predictos remediis opportunis, non obstantibus supradictis nec aliis quibuscumque hiis contrariis seu aduersantibus nec expectata executoria nostri Thesaurarii, cum hanc vim executorie velimus obtinere, nec obstante quod redditus et emolumenta officii procuracionis iam dicte omnibus non sufficiant impositis super eo; cum nos sic de certa scientia ac deliberate duxerimus prouidendum. Et vltius deponat confestim idem procurator regius instrumenta dicti censualis in posse dicti Ffrancisci Vitalis, qui ea teneat et conseruet et de eis faciat quod et prout est iam superius expressatum. Cuiusdem Ffrancisco districte precipimus quod dicta instrumenta recipiat et ad premissa inde facienda se astringat medio iuramento et homagio prestandis in posse dicti gerentis vices gubernatoris, omni excepcionis obice quiescente.

In cuius || rei testimonium hanc fieri et sigillo nostri pendenti iussimus comuni.

Datum Barchinone, decima nona die madii anno a natiuitate Domini millesimo CCC^o octuagesimo, regnique nostri quadragesimo quinto. Rex Petrus.

Dominus Rex mandavit mihi Berengario Vallosera.

^a seq sol. cancell ^b seq reperire cancell ^c seq quo cancell

Clementissime pater: Inter sollicitudines ceteras nostris meditationibus incumbentes ad ea, pater sanctissime, vota nostra concurrunt vt per viros in sacre pagine documentis expertos et [pre] virtutum meritis insignitos fides orthodoxa refulgeat et cultus Altissimi in regnis et terris domini regis genitoris nostri ad laudem et gloriam diuini nominis et salutem fidelium animarum nostris temporibus augeatur.

Cum itaque, pater sancte, prout ad nos relacio fidedigna perduxit et multorum oracula proffitentur, religiosus et dilectus noster frater Petrus Bagueny, ordinis predicatum, ut lector principalis multis annis sacram theologiam in Xatiue, Terrachone, Gerunde atque Ilerde, ciuitatibus regni Valencie et principatus Cathalonie, legerit et alias infra dominium dicti domini regis, quia extra ipsius domini regis dominium circa generalia studia inopia agitatus vacare non potuerit, || adeo diuina sibi suffragante clemencia in sacre theologie facultate processit, quod ad recipiendum honorem et decus magisterii dignus efficitur et ydoneus reputatur,

idcirco, beatissime pater, nos cupientes votis ardentibus in dominio domini regis et nostro domum Domini ad ipsius decorem viris potentibus opere et sermone ac virtutum odore clarentibus sic fulsiri quod resistere valeat ascendentibus ex aduerso, beatitudini vestre supplicamus humiliter et ex corde quatenus honore nostri inquisitori Maioricarum, in sacre theologie facultate magistro, comittere et precipere placeat et velit ut, si dictum fratrem Petrum Bagueny ad huius honorem magisterii idoneum et sufficientem fore repererit, facta inde legitima examinatione cum tribus aut pluribus in sacra pagina magistris, ut moris est, ad statum et gradum ipsius magisterii eundem Perpiniensi, Gerunde uel Barchinone aut vbi nos fuerimus personaliter constituti possit et debeat promouere.

Hanc equidem vestre sanctitati gratiam nobis pro magno dono merito ascribemus.

Almam personam vestram conseruet Altissimus ad eius sancta seruicia annis plenis.

Data Gerunde sub nostro sigillo secreto, prima die iunii anno a natiuitate Domini M^o CCC^o LXXX°. Primogenitus.

Fuit missa manu domini ducis signata expedita.

Marge: non est de iure signata.

34

1381 gener 26. Barceona

ACA, Canc., Reg. 1660, f. 114v

El primogènit Joan blasma Berenguer de Magarola, procurador reial, que ha refusat de pagar a l'inquisidor fra Jaume Domènec 83 lliures assignades pel rei en paga d'endarreriments diversos, amb l'excusa de les rendes del censal de Prada que ja té assignades en els Comtats.

VINCKE, n. 29.

Lo primogènit.

Segons que hauem entès, vós contradehits a pagar lo salari per lo senyor rey constituït a maestre Jacme Domènec, del orde dels prehidadors, conseller nostre e inquisidor

dels heretges en lo regne de Mallorca e en los comtats de Rosselló e de Cerdanya, per rahó de les dites inquisicions, pretenén que ja per lo senyor rey li és estada feta certa assignació en e sobre certes rendes en los dits comtats; de la qual cosa, si axí és, nos marauellam molt, que vós contra voler del dit senyor rey e nostre vullats enterpretar lo seu ni nostre enteniment.

Com bé podets vós veure e conèixer que no seria de rahó que per LXXXIII lliures o aquèu que lo dit senyor rey li ha assignades e nós li hauem confirmades, en paga d'acò que per lo dit senyor rey li és degut de temps passat, ell perdés XCIII lliures que ha cas-cun any de salari per sos treballs per rahó del dit offici.

Per què, reprements-vos d'aytals repremsions que vós fets sens nenguna bona rahó, vos dehim e espressament vos manam que de continent e de fet paguets al dit maestre Jacme Domènech lo salari a ell degut e que d'aquí auant li serà degut per les rahons des-sús dites LXXXIII lliures, en paga e satisfacció dels deutes que per la cort del senyor rey li són deguts per diuerses causes, de temps passat.

E açò per res no mudets o allonguets, si los manaments del dit seynor rey seruar e a nós seruir cobeejats et complaure.

Dada en Barchinona sots nostre segell secret, a XXVI dies de gener del any M CCC LXXXI. Primogenitus.

Dominus dux mandavit mihi Galcerando de Ortigis.
Dirigitur Berengario de Magarola.

35

1381 abril 28. Saragossa

ACA, Canc., Reg. 817, f. 33r-v

Pere III a Berenguer de Maguerola. L'inquisidor Jaume Domènech no cobra les dues pensions que té assignades; les hi pagui de tota manera.

VINCKE, n. 30.

Petrus etc., ffideli de consilio nostro Berengario de Magerola procuratori regio in comitatibus Rossilionis et Ceritanie et cuicumque alii qui dicto preerit officio, salutem et gratiam.

Constitutus in nostri presentia religiosus et dilectus consiliarius noster ffrater Jacobus Dominici, de ordine predicatorum, in sacra pagina professor et in regno Maioricarum ac Comitatus predictis heretice prauitatis inquisitor, nobis exposuit reuerenter quod uos cessastis et recusastis sibi soluere annuam pensionem sibi tamquam inquisitori predicto constitutam loco salarii ordinarii absoluendam de iuribus, prouentibus et sdeuenientis dictorum Comitatum que ad manus vestras proueniunt, pretendendo seu allegando nos illam non debere nec teneri soluere ex eo quod per nos fuit eidem certum censuale siue violarium annuum concessum et assignatum, exigendum et habendum super vniuersitate et singularibus personis loci de Prada situati infra dictos

Comitatus, et non debet habere nec recipere duas pensiones. Et supplicauit nobis humiliter ut supra hiis dignaremur decens remedium adhibere.

Nos uero, quia recordamur et per cartam nostram sigillo nostro pendenti sigillatam, datam Barchinone XIX^a die madii anno proxime lapso, exhibitam et ostensam coram nobis, de qua nobis iam facta extitit plena fides, ut fertur, constat clare nos dictum censuale seu violarium concessisse et assignasse dicto magistro Jacobo in remuneracione et solutione diuersarum pecunie quantitatum per nos deuitarum eidem, certis causis et rationibus expressatis in dicta carta; et recordamur vtique et scimus e firmo dictam annuam pensionem loco salarii, ut predicatur, fuisse et esse per antecessores nostros et nos constitutam, ordinatam exsoluendam de dictis redditibus et iuribus cuiuscumque inquisitori dictorum regni et Comitatum per illum qui dicte procuracionis Comitatum predictorum preerit officio,

ideo supplicacioni dicti magistri ut pote iuste annuentes, benigne uobis dicimus et mandamus firmiter et expresse ac de certa sciencia sub pena ducentorum florenorum auri de bonis uestris, si huic nostro mandato non parueritis, irremissibiliter habendum et nostro erario applicandum, et nostre gracie et mercedis, quatenus predicto inquisitori vel cui uoluerit loco sui pensiones solui cessatas aut quicquid debeat ex eis protinus et exinde de anno in annum, vt hactenus extitit vsitatum, dictam pensionem sibi constitutam liberaliter exsoluat, oppositionibus, excepcionibus et contradictionibus cessantibus quibuscumque.

Declarantes quod non fuit nec est intencionis nostre in dicto censuali sibi dato, ut predicatur, in solutum eorum que per nos solui debeba[n]t, salarium sibi constitutum ratione dicti officii modo aliquo comprehendendi; vbi autem predicta non adimpleueritis operis per effectum, per hanc eandem iniungimus sub simili pena gerenti uices gubernatoris in dictis Comitatibus quod tam per exactionem dicte pene, quam per alia iuris remedia ad faciendum dictam solutionem confestim, cum per dictum magistrum Jacobum vel alium loco sui fueritis requisitus, vos forciet et compellat taliter quod dictus magister ratione premissa ad nos non cogatur redire querelosus.

Data Cesarauguste, XXVIII die aprilis anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXXX primo. Narcisus promotor. Rex Petrus.

Guillemus Calderoni mandato Regis per R. de Villanoua militem consiliarium et camerarium.

36

1381 abril 28. Saragossa

ACA, Canc., Reg. 817, f. 32r-v

Pere III a Berenguer de Magerola. Pagui tanmateix a l'inquisidor fra Jaume Domènech.

VINCKE, n. 31.

Petrus etc., ffideli de consilio nostro Berengario de Magerola procuratori regio in comitatibus Rossilionis et Ceritanie, salutem et gratiam.

Sicut religiosus et dilectus^a consiliarius noster ffrater Jacobus Dominici, de ordine predicatorum, in sacra pagina professor et in regno Maioricarum et Comitatus supradictis heretice prauitatis inquisitor, nobis exposuit reuerenter, vos nedum recusatis et cessatis penitus seruare et adimplere ea que continentur seu expressantur in quadam carta nostra sigillo nostro pendenti munita, data Barchinone XIX die madii anno proxime lapso, cum qua eidem magistro ad cursum vite sue dedimus et concessimus illos mille sexcentos sexaginta sex sols. octo denarios barchinonenses censuales quos vniversitas et singulares loci de Prada in terra Confluentis situati tenentur et soliti erant nobis seu uobis nomine nostro soluere et prestare, pretextu seu vigore certi contractus initi et facti super hoc, prout illa vobis intimata fuerunt et iniuncta per nos, sed etiam veniendo et faciendo contra ea et nostram voluntatem in dicta carta declaratam, presentastis consulibus et probis hominibus dicti loci quandam protestacionem continentem, ut fertur, quod decem mille sols., ut in dicta carta continetur, dicto magistro Jacobo non soluant, sed certam minorem quantitatem tantum; nam nos postea sic dixeramus prouidendum; verum cum velimus omnino quod omnia et singula || in dicta carta contenta, prout continentur [et] expressantur in ea, ad vnguem seruentur et adimpleantur per uos et dictos Consules ac probos homines operis per effectum, et non credamus fecisse prouisionem seu litteram aliquam contrariam seu derogatoriam contentis in dicta carta, et si aliquam fecimus illam queque sit et sub quauis expressione verborum concepta volumus haberi pro non facta et carere viribus, efficacia et valore et reuocamus prorsus cum presenti de nostra certa scientia, cum, ut constat per dictam cartam, seruare et adimplere facereque seruari et adimpleri omnia in dicta carta contenta promiserimus medio iuramento.

Ideo uobis dicimus et mandamus firmiter et expresse ac de certa scientia nostra, sub pena quingentorum florenorum auri de bonis vestris si huic nostro non paruieritis mandato irremissibiliter habendorum et eciam vostre gracie et mercedis, quatenus omnia et singula contenta in dicta carta, que per vos seruari et adimpleri iussimus, seruetis et adimpleatis realiter et de facto, dictamque protestacionem pro non facta habendo confestim absque omni obstaculo et contradiccione faciatis seruari et adimpleri per consules et probos homines loci predicti ea que per eos iussimus seruari et adimpleri, quibus cum hac eadem sub dicta pena iniungimus ut seruanda et adimplenda per eos iuxta formam dicte carte seruent et adimpleant omnino, protestacione de qua supra fit mencio et litteris aut prouisionibus per nos factis vel eciam faciendis, si quas facere nos contingat, in contrarium premissorum, nam eas fecisse decernimus et declaramus serie presentis inaduertenter et non animo reuocandi in totum uel in partem concessa et promissa per nos in dicta carta, quam volumus in suis robore, firmitate et valore iuxta sui seriem et tenorem omnino permanere, in aliquo non obstantibus et penitus anulatis et reuocatis.

Datum Cesarauguste, XXVIII die aprilis anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXXX° primo. Narcisus promotor. Rex Petrus.

Guillemus Calderoni mandato Regis facto per R. de Villanoua militem, consiliarium et camerarium.

^a *seq noster cancell*

1381 abril 28. Saragossa

ACA, Canc., Reg. 817, f. 33v

Pere III a Berenguer de Relat, mestre racional. Ni ell ni ningú no admeti els comptes de Berenguer de Maguerola, fins que consti que ha pagat a fra Jaume Domenech.

VINCKE, n. 32.

Petrus, etc., ffideli consiliario nostro et curie nostre magistro rationali Berengario de Relato aut alii cuicumque compotum audituro a Berengario de Magerola procuratore regio comitatum Rossilionis et Ceritanie, salutem et gratiam.

Ecce quod nos^a, scientes dictum Berengarium preter seu contra voluntatem nostram cessasse soluere religioso et dilecto consiliario nostro ffratri Jacobo Dominici, de ordine predicatorum, in sacra pagina professori et heretice prauitatis inquisitori in regno Maioricarum et Comitatus predictis, salarium annuum eidem magistro per antecessores nostros et nos constitutum et assignatum tamquam inquisitori regni et Comitatum predictorum, volentesque dictum salarium eidem magistro exsolui liberaliter et plenarie, sicuti et prout temporibus retrolapsis fuit vsitatum illud exsolui predicto magistro et aliis inquisitoribus predecessoribus suis, mandamus cum alia nostra littera data ut infra predicto Berengario sub certis penis ut pensiones dicti salarii cessati^b confestim et exinde de anno in annum futuris terminis et modis assuetis exsoluat liberaliter et complete supradicto magistro, oppositionibus et exepcionibus et contradictionibus cessantibus quibuscumque.

Et ut idem procurator magis astrin-|gatur ad predicta, duximus prouidendum et prouidemus cum presenti quod aliquid quod debeat quouis modo per nostram curiam dicto Berengario nullatenus admittatur seu recipiatur seu in eius compoto nec eciam eius compota per ipsum uel eius nomine vobis reddenda claudantur neque expediantur per uos, nisi apparuerit et constiterit vobis clare per dicta compota ipsum procuratorem exsoluisse plenarie et complete dicto magistro Jacobo salarium predictum alias pensionem eiusdem, ut prefertur.

Quocirca uobis dicimus et mandamus firmiter et expresse ac de certa scientia sub ire et indignacionis nostre incurso quatenus huiusmodi nostram prouisionem teneatis et obseruetis ad unguem, scituri quod si contrarium presumpseritis temptare, quod non credimus, de bonis uestris dictum salarium seu id quod deberetur ex eo predicto magistro Jacobo faceremus realiter exsolui.

Et huiusmodi prouisionem extendi volumus nedum quoad dictum Berengarium, qui nunc est procurator dictorum Comitatum, sed eciam ad quemuis alium qui de cetero preerit officio supradicto.

Data Cesaruguste, XXVIII die aprilis anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXXX° primo. Narcisus promotor. Rex Petrus.

Guillemus Calderoni mandato Regis facto per Raymundum de Villanoua militem, consiliarium et camerarium.

^a seq sirentes *cancell* ^b ms. cessatis

38

1384 abril 22. Almenar

ACA, Canc., Reg. 1283, f. 179r

Pere III al procurador reial als Comtats. Havent mort fra Jaume Domènech, dreci l'inventari dels llibres i escrits del difunt i els guardi fins a nova ordre.

Lo rey.

Com haiam entès que mestre Jacme Domènech, enqueridor de Mallorca, del orde de preycadors, sia aquí passat d'esta uida, manam-uos que tots e qualsseul llibres e escriptures qui fossen en poder seu prengats a mà vostra ab inuentari, e aquells tenits diligentment guardats, tro de nós haiats manaments què uolem que façats d'aquells.

E acò no laguiets vna hora.

Dada en lo loch d'Almenar sots nostre segell secret, a XXII dies d'abril del any MCCC LXXXIII.

Procuratori regio vel eius locumtenenti in Comitatus Rossilionis et Ceritanie.

Dominus rex misit signatam.

Probata.

39

1384 abril 22. Almenar

ACA, Canc., Reg. 1283, fol. 179rv

Pere III al batlle i al consell de Prada. No donin compte a ningú del censal de 20.000 sous que el rei havia assignat a fra Jaume Domènech; sobretot que no s'hi entremeti el procurador reial als Comtats.

En Pere etc., als feels nostres los batle e pròmens del loch de Prada, salut e dilecció.

Entès hauem que mestre Jacme Domènech, enqueridor de Mallorca, del orde dels preycadors, és passat d'esta vida. E con nós per diuerses serueys que-l dit mestre nos fahés e hauia fets en temps de sa vida, specialment en la obra del *Compendi* que per nós ordenaua, haguéssem dats al dit mestre Jacme XX^m sous, los quals li hauíem assignats sobre-l dit loch de Prada, per los quals vosaltres dits pròmens d'universitat fahiets dit censal,

manam-vos expressament sots encorrimet de la nostra ira e indignació e de D morabatins d'or a nostres cofres applicadors, que dels dits XX^m sous o del dit censal no respogats a negú, tro de nós altre manament hajats en contrari. ||

Manants noresmenys al procurador reyal o a son lochtinent en los comtats de Rosselló e de Cerdanya o a qualsseul altres oficials nostres presents e sdeuenidors que d'aquest fet en alcuna manera no s'entremètan, ans, si en res hi han procehit o enantat, allò tornen al primer estament, con nós solament vullam ordonar del dit fet e no vullam que altri hi meta les mans ne se'n entrameta.

Dada en lo loch d'Almenar sots nostre segell secret, a XXII dies d'abril en l'ayn de la natiuitat de nostre Senyor MCCC LXXXIII.

Dominus rex misit signatam.
Probata.

40

1384 abril 30. Les Borges Blanques ACA, Canc. Reg., 1670, f. 109r-v

El primogènit a Berenguer de Maguerola. El rei va manar que dels deu mil sous concedits a fra Jaume Domènech en fossin lliurats cinc mil al seu associat fra Mateu de Déu. Faci complir-bo, així com les altres coses manades pel rei i les disposicions de fra Jaume Domènech sobre els seus béns.

Infans Johannes etc., ffidelibus de consilio nostro Berengario de Maguerola procuratori reddituum et iurium regionum in Comitatus Rossilionis et Ceritanie aliisque vniuersis et singulis officialibus dicti domini regis et nostris ad quos presentes peruenerint et eorum cuilibet, salutem et gratiam.

Ecce quod dictus dominus rex genitor noster cum sua littera data in loco de Almenar die XXII aprilis anno infrascripto vobis, dicto Berengario, mandat vt de illis decem mille solidis barchinonensibus quos ipse dominus rex dederat et concesserat fratri || Jacobo Dominici, in sacra pagina professori, soluatis et tradatis deuoto capellano et domestico nostro fratri Matheo de Deo, eius socio, quinque mille solidos dicte monete, et quedam alia in ipsa littera contenta mandat idem dominus rex per vos fieri et impleri, vt in eadem littera laicius continetur; et nos velimus quod ordinata et mandata per ipsum dominum regem omnino adimpleantur,

idcirco vobis dicimus et expresse mandamus quatenus omnia et singula in littera eadem contenta adimpleatis operis per effectum, quodque ordinationem per ipsum quondam fratrem Jacobum factam de bonis suis teneri et seruari omnino faciatis, prout nos eam teneri et seruari precipimus et iubemus.

Datum in loco de Borgis Albis sub nostro sigillo secreto, ultima die aprilis anno a nativitate Domini M° CCC° LXXX° quarto. Primogenitus.

Dominus dux mandavit mihi Galcerandus de Ortigis.